

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Landskap med boskap
Potter, Paulus

N:r 10
Okt.
1951.
Pris 75 öre

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKÅ

Rekreativshem för f. d. lungsjuka

Beläget på gränsen Småland—
Halland, intill Nissan

Naturskönt läge

Härlig luft

Enkel- och dubbelrum

Vackra samlingsrum

Alla moderna bekvämligheter

Gäster emottages året om

Stiftelsen Fritidsgården Ramnås

Telefon 138, TORUP

VETENSKAPLIGT viktigt

Den odontologiska forskningen har konstaterat, att om man borstar tänderna *omedelbart efter varje måltid* minskar detta i hög grad risken för tandröta på de rengjorda tandytorna.

JOD- KALIKLORA

*en bra tandcreme
som dessutom
innehåller*

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgatan 9, Box 251   Telefon 144 99
GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodsle-
ringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT.

GOD MAT — TRIVSAM MILJÖ PÅ DE ÅTTA SOLIDARRESTAURANGERNA:

Pilgården

Södergatan

Folkets hus

Temperance

även hotell

Engelbrektsgratan 16

Bergsgatan 20

M.F.F.-stadion

Drottningtorget 10

Malmgården

de båda sistnämnda
äro självserveringar

Solidar

Bengtssons Barnkläder

SÖDRA FÖRSTADSGATAN 43

MALMÖ

Fredrikssons INDUSTRI AB KINNA

Socialpolitik och socialmedicin

Ledare: Sjuksköterskekonflikten

"Studie i siffror" – aktuell tuberkulosstatistik

"Något om munhygienens betydelse"
ett brännande folkhälsoproblem i text och bild –
av Tandläkare Eric Buring

KONST och KULTUR

Eskil Cronlund:

Paulus Potter –
en holländsk djur-
och landskapsmålare

Roland Ekström:

Amerikansk psykologi –
en studie av moderna
utvecklingslinjer

Presseko - noveller
lyrik - schack - kors-
ord m. m.

Månadens Status-nytt!

Läs under "När och fjärran"
om socialt och medicinskt
från olika delar av världen!

Köp

Status

Läs

Oktobernummer

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

14:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:

Kamrergratan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Sjuksköterskekonflikten

En dramatisk tillspetsning av sjuksköterskornas lönefråga kommer att gå till historien. Lönefrågan, som stötts och blötts under ett helt år — Sjuksköterskeförbundet lade fram sina yrkanden redan i oktober 1950 — har följt den segast tänkbara förhandlingsordning. Efter förhandlingar med Landstingsförbundet och Stadsförbundet kom frågan inför opartisk ordförande i februari/mars, inför förlikningskommission april, juli och augusti. I slutet av augusti måste landshövding Torvald Bergqvist — förlikningskommissionens ordförande — vädja till regeringen då det syntes utsiktslöst att ena de stridande parterna. Efter en extra konselj med regeringen måste också riksdagen i all hast inkallas, och med denna sista åtgärd har sjuksköterskorna skrivit historia både ifråga om avtalsrörelser och parlamentarisk ordning i vårt land. När detta nummer skulle gå i press stod riksdagen inför alternativet att genom en tvångslag kvarhålla sjuksköterskor på de mest kritiska posterna inom sjukvården — i sanning en föga angenäm uppgift för våra lagstiftare! Just i pressläggningsögonblicket har meddelats, att parterna enats på "fredlig" väg och att riksdagen skickats hem, men uppgörelsens närmare innebörd får tillsvidare icke offentliggöras.

Det är inte möjligt att här i detalj precisera lönestriden eller själva problemställningen ur facklig synpunkt, men det kan dock vara av intresse att disku-

tera frågan från vissa, mera principiella utgångspunkter. Först något om lönesituationen. Från Landstingsförbundet och Stadsförbundet har uppgivits att Sjuksköterskeförbundet i förhandlingarnas slutomgång ställt ultimativa krav om minst tre lönegraders lyftning förutom dyrtidskompensation som övriga kommunaltjänstemän fått liksom statstjänstemännen. Detta skulle för landstingen med dess 6.000 sjuksköterskor innebära en kostnadsökning med 18 milj. kr. under 1951. För städernas 3.000 sjuksköterskor blir kostnadsökningen hälften, d. v. s. 9 milj. kr. I realiteten skulle lönekraven röra sig om en lönehöjning med cirka 38 procent eller i medeltal 2.500 kr. per år, vilka dock, enligt uppgift om förhandlingarnas slutskede, skulle ha prutats ned till respektive 33 procent och 2.000 kr. per år. Från Sjuksköterskeförbundets sida har bl. a. framhållits att lönesituationen varit prekär ända sedan 1938, att utvecklingen inom sjukvården ställer allt större krav på sköterskorna, lång utbildning och arbetstid, natt och helgdagstjänstgöring o. s. v. En höjning med bara två lönegrader räcker inte med hänsyn till lönefrågans eftersläpning. Motståndet mot lönekraven synes från bl. a. kommunalt håll bottna i att man vill ha en rättvis avvägning mellan olika lönegrupper. Om man nöjer sig med dessa uppgifter, som bara delvis belyser situationen, så ger dock sköterskestriden, sedd i vidare bemärkelse, anledning till åtskilliga reflexioner.

Socialvårdskursen på Bommersvik

med drygt 50-talet deltagare från De lungsjukas riksförbunds lokalföreningar i olika delar av landet pågår, när detta nummer presslägges. Kursen kommer att pågå under tiden den 1—15 sept. Förutom förbundet egna krafter deltagar inte mindre än 14 föreläsare, och avsikten med kursen är närmast att ge insikter i medicinska och sociala frågor, som beröra tuberkulös-vården och de tuberkulösa återinpassande i samhälls- och arbetsgemenskapen.

Om bostäder och smittorädsla

handlar den stora, riksomfattande undersökning, som De lungsjukas riksförbund igångsatt med hjälp av förbundets 142 lokalföreningar i hela landet. Undersökningen sker delvis i samråd med Kungl. Bostadsstyrelsen, som närmast har intresse av att få aktuellt underlag vid övervägande av för tuberkulösa lämpliga bostadsåtgärder.

Under sommarmånaderna har cirka 10.000 tryckta frågeformulär distribuerats ut från förbundsexp., och trots årstiden har förbundets medlemmar utvecklat en aktningssvård aktivitet för att insamla värdefullt och belysande undersökningsmaterial. Hittills har cirka 4.000 formulär med uppgifter inkommit till förbundsexp. i Stockholm. Utan tvivel kommer här ett mycket värdefullt material att ligga till grund för bedömande dels av de tuberkulösa bostadsbehov, dels för att ge en aktuell och statistiskt godtagbar uppfattning om folks inställning till de tuberkulösa, smittoproblemet och därmed sammanhängande frågor.

Kraftord till alla lyssnare . . .

I det högkonjunktursdästa, andligt nedrustade, småkverulantiska Sverige vänder vi oss till alla ännu unga och friska oavsett levnadsålder med parollen: "Vi Vill Vidare". Det krävs större och värdigare strider än den kränkta krogrätskänslans små lynnesutbrott i Berzellipark.

Än har det svenska föreningsväsendet inte spelat ut sin roll eller fyllt sin uppgift, så att det med lugn kan dra sig tillbaka. Det är bara pinsamt att det ska behövas så påtagliga vittnesbörd från den föreningslösa mobbens träskmarker, för att man på visst håll skall inse detta.

(ur artikeln "Vi vill vidare" i ARIEL.)

Man frågar sig kanske först litet yrvaket — varför just sjuksköterskorna blivit upphov till en så dramatisk lönestrid? Man kan fundera över om det är bristande förhandlingsteknik, om det är en ren psykologisk bakgrund: "har tjänandets idé", som för sjuksköterskorna skulle vara viktigare än lönekrav, haft inverkan på förhandlingarnas tröga gång? Den sista faktorn skulle i så fall ha betytt, att man aldrig räknat med att "våra systrar" skulle driva frågan så till sin spets. Man kan också ifrågasätta, om den allt livligare debatten, om lika lön män—kvinnor, stimulerat sköterskorna till extra krafttag för sina löner. Det är svårt att på frågans nuvarande ståndpunkt närmare analysera dessa olika faktorer. Men man kan utgå från att sjuksköterskekonflikten kan bli upphov till nya löneaktioner från andra "läglönegrupper", sysselsatta inom sjukvård och socialvård. Socialvården är nu ett område som växt ut ganska snabbt, och de stora krav på personliga kvalifikationer och utbildning som ställs på många av socialvårdens befattningshavare står i många fall inte alls i proportion till de löner som erbjudas. Man har kanske vant sig vid att människor, som av olika skäl söka sig till socialvård och människovårdande uppgifter, drivas av en viss idealism vilket verkat återhållande på löneanspråken. Men den nya utvecklingen ställer oss allt mera påtagligt inför alternativet, att om vi vill ha kvalificerat folk till de krävande socialvårdande och människovårdande uppgifterna måste också lönenivån anpassas med hänsyn härtill. Detta är nog den enda framkomliga vägen, om vi vill säkra personalbehovet inom sjukvård och socialvård. På tal om sjuksköterskekonfliktens lärdomar kan bara här nämnas, att vi bl. a. vid sjukhusen numera har en tämligen ny grupp, kuratorerna, som ha både lång och dyrbar utbildning och lärotid, och dessa befattningshavares lönefråga torde väl inte vara så värst tillfredställande löst vid det här laget. Till sist må bara i korthet tilläggas, att det väl inte är omöjligt att förena en idéell läggning eller intresse för människovård med fullt berättigade krav på en någorlunda hygglig lön — ansvars-kännande men ordentligt avlönade socialarbetare med andra ord.

Julius Commarberg

MAN skriver I PRESSEN

Skånes första konvalescenthem för lungsjuka som tillkommit på initiativ av de lungsjukas föreningar i Trelleborg, Malmö, Lund och Ystad är det andra i sitt slag i landet. (Det första finns som tidigare meddelats i Status i Halland.) Härom skriver *Trelleborgs-Tidningen*:

Hemmet har ett vackert läge intill Svanhalssjön. Egendomen, som förvärvats för 55.000 kronor, omfattar 12.000 kvadratmeter mark och ligger i ett barrskogsområde. Förutom huvudbyggnaden finns ett annex och fem småstugor. I huvudbyggnaden inrymmer matsal och dagrum, kök, affär och expeditjonslokal i nedre våningen och i övre fyra sovrum med plats för två personer i varje. De manliga gästerna bor i annexet och småstugorna står till förfogande för familjer med barn.

Fastigheten inköptes i början av maj månad, och redan den 18 kom de första gästerna. Sedan dess har det varit fullbelagt och för närvarande är det fullbokat till och med augusti. För att komma dit måste behovet av vila styrkas genom läkarintyg.

I största möjliga utsträckning hjälper gästerna själva till med mathållningen. Kokerskan, fru Greta Billberg, Furulund, och biträdet, fröken Elsa Svensson från Osby är de enda anställda vid hemmet. Gästerna trivs bra och frågar alltid, innan de ger sig i väg, om de får komma tillbaka. Till deras trevnad finns vid stranden fyra roddbåtar, som användas flitigt. Barnen har en egen badbassäng.

Driftkostnaderna är emellertid höga och därför hoppas ledningen på ekonomiskt stöd från Malmöhus läns landsting och Malmö stad. En hel del reparationer är ofrånkomliga. Av fastighetskostnaderna ha 26.000 kronor redan betalats, tack vare ett lån hos majblommekommittén i Lund på 15.000 kronor, en in-teckning på 6.000 kronor samt ett bidrag från Malmöföreningen på 5.000 kronor. Återstoden skall amorteras på fyra år. Kapitalet tänker hemmet skaffa sig genom lotterier i stiftelsens regi.

Det råder ingen tvekan om att hemmet har en stor uppgift att fylla för de lungsjuka. Men mycket beror på hur pass stor hjälpen blir från Landstinget, Malmö stad och allmänheten.

The-medlet Neomycin

kommenteras i *Svenska Dagbladet* under rubriken "Medicinska rön". Det är närmast fråga om en del kliniska erfarenheter i Amerika som redovisas:

Neomycin är ett av de nya, mera lovande preparat, som väskats fram under den pågående medicinska generalinventeringen av svampvärden. Preparatet är närbesläktat med streptomycin — antituberkulosmedlet — och det är samma forskargrupp, under Waksmans ledning, som upptäckt båda. I bakterieodling verkar det starkt hämmande bl. a. på tuberkelbakterier och vissa tarmsjukdomsframkallande baciller. Med neomycin hoppas man få ett preparat mot tuberkulos, som är effektivare och mindre giftigt än streptomycin. De kliniska erfarenheterna är ännu

begränsade. En forskargrupp från Chicago har nyligen lämnat en optimistisk rapport om 31 behandlade fall av olika sjukdomar. Sju patienter som led av tuberkulos i andra lokaler än lungorna blev starkt förbättrade. Tre fall av svår lungtuberkulos påverkades ej. Gynnsam effekt hade man vid infektiösa tarmsjukdomar — bl. a. två fall av tyfus — och vid vissa urinvägsinfektioner. De amerikanska erfarenheterna är lovande men tillåter ännu inte en säker bedömning av neomycinets praktiska värde.

Sprider tobaksrökning lungkräfta?

är frågan i en artikel i *Aftontidningen*. Speciellt i kulturländerna har sjukdomen fått en betänklig spridning under de senaste åren. Den moderna forskningen, särskilt ryska vetenskapsmän, är benägen att förklara lungkräftans spridning i samband med det tilltagande bruket av tobaksvaror. En svensk forskare har också utvecklat sina synpunkter på frågan vilka sammanfattningsvis lyder som följer:

Uppgifterna från skilda forskargrupper är motstridiga, konstaterar docent *Bengt Sylvén* vid Radiumhemmets forskningslaboratorium. Många menar sig ha funnit att oavbruten och stark tobaksrökning under en lång följd av år kan ha viss betydelse för uppkomsten av lungkräfta, det kan nog också utan överdrift sägas att det stora flertalet numera är överens på den punkten. Å andra sidan hörs många kritiska röster, som påpekar att det faktiskt inte finns ovedersägliga bevis för ett dylikt påstående. Emellertid pågår och upprätthålles en intensiv forskning över hela världen; dagsaktuella rapporter från olika håll ger dock tills vidare inte stöd för antaganden i någondera riktningen.

Vad innebär överhuvud taget tobaksrökning? Vilka risker erbjuder den som påbröd till det behag rökarna anser sig er-hålla i vederlag för gjorda ekonomiska utlägg? Svaret på de frågorna har alltså ännu inte givits.

En sak är emellertid konstaterad, nämligen att frekvensen av lungkräfta stegrats i många av våra kulturländer.

I vad mån tobaksrökningen bildar grunden undandrar sig än så länge bedömandet. Närmast torde man väl få anta att tobaksrökningen är en *bidragande orsak*. Yrkesstatistiken visar att vissa yrkesgrupper, t. ex. gruvarbetare, mer än andra drabbas av nämnda sjukdom. Det finns sålunda, förutom tobaksrökningen, andra former av slemhinneirritation, som man har all anledning att räkna med.

Under alla förhållanden förefaller det dock naturligt att den som röker femtio—sextio cigaretter per dag löper större risk än den, som nöjer sig med fem eller sex. Dessvärre har man heller ännu inte klart för sig vilka beståndsdelar i tobaksröken som är speciellt farliga. Frånsett nikotinet kan man ju fråga sig vad t. ex. de organiska baserna spelar för roll. Låt oss emellertid hoppas att forskningen inom rimlig tid skall kunna ge klart besked.

Studie i siffror

Man har beräknat att det årligen trycks och publiceras över en miljon vetenskapliga artiklar. Den som beskärmar sig över människors tanklöshet bör besinna detta. Här funderas tydligen en hel del.

Hur många av dessa artiklar som handlar om tuberkulosen vet vi inte, men med tanke på att det finns ungefär tretusen medicinska tidskrifter i världen inser man att tuberkulosen måste få sin beskärda del.

Den moderna medicinen har blivit ett ofantligt stort och komplicerat ämne. Det står inte längre i mänsklig förmåga att tränga djupare in i mer än en liten del därav. Vi lever i specialisternas tid.

Var och en må, allt efter personlig inställning, jubla över eller beklaga detta förhållande, säkert är att tuberkulosbekämpandet haft gott av denna specialisering. Den som tvivlar härpå kan roa sig med att granska en förteckning över vad som under bara ett enda kvartal trycks och publiceras om t. ex. tuberkulosbehandling med antibiotiska medel — det finns nämligen sådana förteckningar. Eller över vad som skrivs om streptomycin. Det väller fram uppsatser, och helt säkert är detta internationella publicistiska utbyte av åsikter och erfarenheter inte bara värdefullt, utan oundgängligt för framåtskridandet.

Men kampen mot tuberkulosen rymmer även andra aspekter än de medicinska, och det kommer också en

aldrig sinande ström av uppsatser om antituberkulosarbetets administrativa och sociala problem och om mycket annat. De flesta av dessa uppsatser är välskrivna, många lättfattliga och tillgängliga även för en lekman, och ställda mot varandra utgör de ofta en verkligt spännande läsning. Artikelförfattarna utgår nämligen inte sällan från olika premisser, eller hävdar utifrån samma förutsättningar starkt skilda åsikter. Det finns fortfarande mycket i tuberkulosen som är svår-förklarligt, ja gåtfullt.

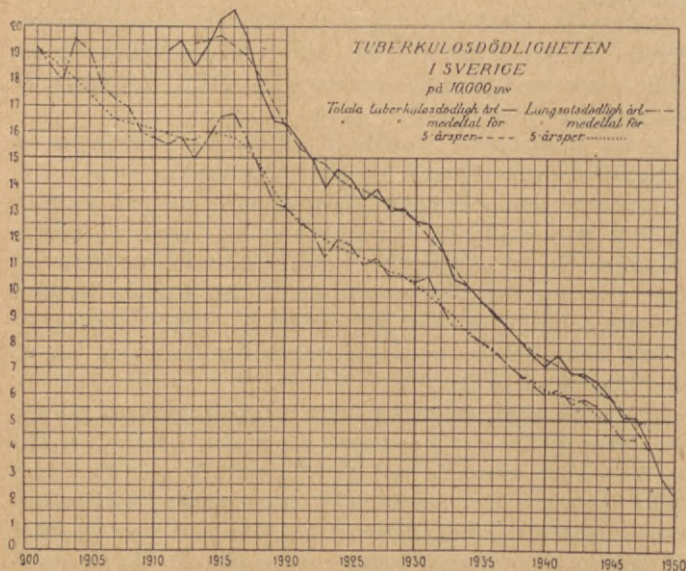
Det sannolikt allra viktigaste av vad som skrivs, trycks och publiceras om tuberkulosen är emellertid det statistiska materialet, och vi kan i det sammanhanget vara glada för att Sverige, mycket tack vare Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos, har en tämligen utförlig tuberkulosstatistik.

Nationalföreningen har för övrigt helt nyligen publicerat sin senaste statistik, en översikt över antituberkulosarbetet i Sverige under 1950. Några av siffrorna i denna översikt är värda begrundan.

Under år 1950, får man veta, inträffade i vårt land 1.525 dödsfall i tuberkulos (alla slag) d. v. s. 0,22 per 1.000 invånare. Det är den lägsta tuberkulosdödlighet som noterats i Sverige och en av de lägsta i världen. Vi börjar alltmer närma oss det magiska talet, 0,15 per 1.000 inv., som enligt internationella tuberkulosorganisationens normer utgör gränsen för beteckningen folksjukdom. Danmark, där tuberkulosdödligheten lär vara lägst i världen, har med sitt 0,13 per 1.000 inv. passerat denna milstolpe, och i några av Canadas provinser är man snubblande nära. Ontario t. ex. har en tuberkulosdödlighet av endast obetydligt över 0,15 per 1.000 invånare.

Men denna nya svenska rekordsiffra ger ensamt inget perspektiv. Vi måste ställa den i relation till motsvarande noteringar för tidigare år. Först om vi vet att bara för femton år sen, 1935, nästan exakt 6.000 människor dukade under för någon form av tuberkulos-sjukdom, kan vi rätt uppskatta 1950 års dödlighets-siffra: 1.525. År från år, om man undantar ett tillfälligt avbrott 1941, dör färre människor i vårt land av tuberkulos.

Detta är emellertid inte bildens enda ljusa inslag. När man studerar Nationalföreningens översikt ser

Tuberkulosdödligheten i Sverige under femtio år
(ur Nationalföreningens senaste översikt).

man också att, trots massundersökningar genom skärmbildning och även i övrigt förbättrade diagnosticeringsmöjligheter, ett mindre antal människor numera sjuknar i tuberkulos, antalet nyupptäckta tuberkulosfall minskar. Tuberkulosstatistikerna rör sig med ett begrepp som de kallar "årstillväxttal" d. v. s. nytillkomna fall per år och 1.000 invånare. 1945 var detta årstillväxttal för hela riket 2,6. Fem år senare, 1950, är det 1,5.

Nationalföreningens översikt över svenskt antituberkulosarbete under 1950 pekar hän på många intressanta utvecklingstendenser, t. ex. sjukdomsfrekvensen i olika åldrar och den förskjutning som alltmer tycks äga rum mot de högre åldersgrupperna, den allt allmänare användningen av kirurgiska behandlingsmetoder vid lungtuberkulos och mycket annat, men allt detta skulle föra för långt att diskutera inom ramen för denna artikel.

"Det farliga med statistik är att den kommer med siffror", har det en gång sagts av en kvick karl. Och visst kan siffror vara förrädiska, det är frestande att försöka utläsa för mycket ur dem. Den som funderar över denna år från år minskade sjuklighet och dödlighet i tuberkulos kan i alla fall inte undertrycka frågan: hur långt kan vi komma? Kan vi utrota sjukdomen?

En pionjär inom vårt antituberkulosarbete, doktor Gylfe Vallentin, har i samband med sin avgång från posten som överläkare vid Renströmska Sjukhuset i Göteborg i en avskedsintervju (Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 25 juli 1951) sökt svara på den frågan:

"En gång i tiden var spetälskan också i vårt land en verkligt förhärjande folksjukdom, nästan svårare än tuberkulosen — i dag är den hos oss praktiskt taget utrotad, här finns blott några få fall. Visst tror jag att möjligheten finns att utrota tuberkulosen på samma sätt. Det målet kan vi inte nå på 5—10 år men måhända under det här seklet."

Så långt doktor Vallentin. Hans uttalande kompletteras lämpligen med några ord av en annan läkarveteran, förre sanatorieläkaren Carl Löwenhjelm, som slutade en memoarartikel i Nationalföreningens kvartalskrift — häfte 1/1951 — med följande:

"Det ligger nu nära till hands att tala om en tuberkulosbekämpandets avslutning. Man måste då hava klart för sig att då det gäller ett biologiskt skeende, kan man ej med visshet förutsäga något. Även om tuberkulosen tillbakatränges i vårt land, måste man dock alltid räkna med möjligheten av ett återuppblussande. Jag skulle vilja förlikna vår framtida inställning till

STATUS julnummer

kommer i början av november med ett högklassigt innehåll och i en konstnärlig utstyrelse, som vi hoppas skall befästa tidningens anseende som en av landets bästa jultidningar.

Ur innehållet lämna vi här några korta glimtar. "Berra blåser trumpet" heter en fint nyanserad julberättelse av Erik Asklund och Stig Sjödin ger en festlig skildring av bruksjäsentan, som kom till cirkus i historien "Skön Rosamunda".

De 700:s Idyll

heter en livfull och fängslande skildring från grön, ljum medelhavsvinter och färgstarka människor i en fransk by bland bergen.

Gösta Knutsson leder

en rolig och spännande tävlan i litterärt och geografiskt kunnande med höga konstantpriser som extra stimulans.

Konst och kultur i strängare mening

lanseras i två utsökta artiklar, av konsthistorikern Eskil Cronlund, som skriver om Frans Hals — "leendets målare", och de kultursträvanden, som rör sig inom sjukhusen och bland de tuberkulösa, skildras av fil. mag. Sven Vallmark i artikeln "Den lungsjuke och kulturen". Mera vilja vi inte avslöja om innehållet vid det här laget, men till alla som vill ha verkligt god och tillika högt stående jullektyr riktas maningen — köp Status julnummer i god tid! Trots stigande papperspriser och ökade framställningskostnader håller sig priset för denna förnämliga julpublikation vid kr. 2:50.

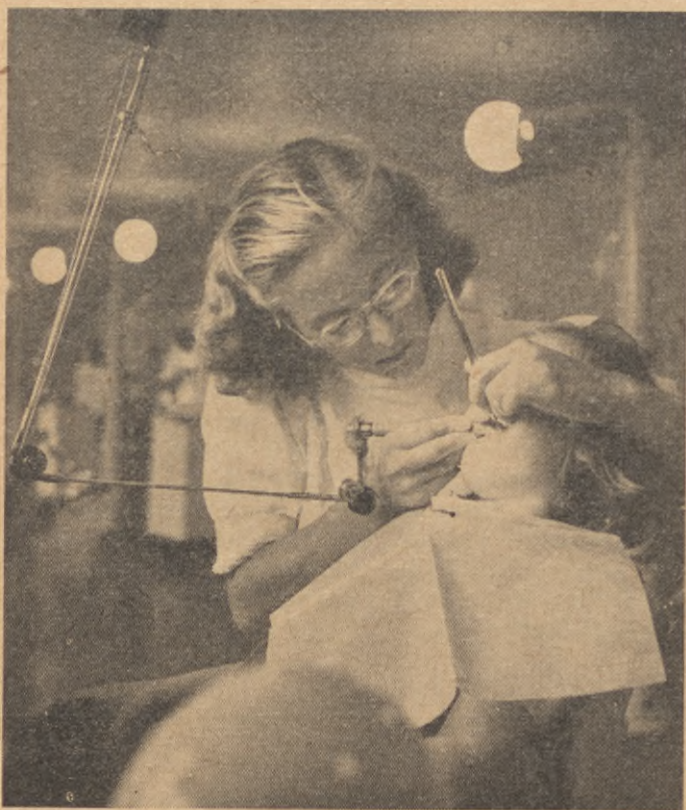
tuberkulosbekämpandet vid holländarnas kamp mot havet. Holländarna hava icke nu någon översvämning, men om de skulle försumma sina skyddsåtgärder, då skulle översvämning uppträda. Jag tror att vi för all framtid måste räkna med en väl utbyggd försvarsberedskap mot tuberkulosen."

Hur var det skalden sade: *Intet gav livet åt de dödliga utan mycket arbete!*

Något om munhygienens betydelse¹⁾

Av tandläkare Eric Buring, Uppsala

En god tandvård hör till en god folkhälsa. Kampen mot "tandrötan" — ett ofta använt kollektivt uttryck för tandsjukdomar i allmänhet — har bl. a. tagit sig uttryck i ökad upplysning omkring tandvårdens och munhygienens betydelse. Svenska Läkartidningen har i ett av de senaste numren publicerat en rad upplysande och intressanta artiklar om tandvård. Vi är här i tillfälle att med tidningens och författarens vänliga tillstånd återgiva en av dessa artiklar.

Att sitta hos tandläkaren är inte så farligt som man ofta tror. En översyn av tänderna då och då förebygger tandsjukdomar, och man kan få skador botade i tid, innan tandrötan fått överhand.

Med munhygien förstås vanligen dels de åtgärder av tandläkaren, som avse borttagande av tandsten, beläggningar och missfärgningar å tandkronor och blottade rötter och deras polering samt och framför allt patientens egen dagliga rengöring av munhåla och tänder i form av tandborstning, rengöring med tandpetare och tråd samt sköljning.

Inom den moderna tandläkarekonsten har munhygien liksom för övrigt all annan profylaktisk vård hittills tyvärr mycket litet beaktats. Tandläkaren har i regel varit så helt upptagen av det restaurativa arbetet, av att bota redan uppkommen skada, att han i de flesta fall kommit att bortse från andra möjligheter. Man får hoppas att en annan syn på yrket och nya möjligheter skall ändra detta förhållande. Ledtråden i tandläkarens arbete bör vara preventiv bettvård.

En av orsakerna till att munhygien haft föga anseende som profylaktiskt hjälpmedel, ej minst i vårt land, är nog att den nästan helt överlåtits till patienterna själva och fabrikanter för tandborstar och tandpastor. Tandläkarna ha ledsamt nog för litet satt sig in i munhygienisk teknik och mycket sällan kontrollerat densammans utövande av patienten. Undervisning i ämnet har intill sista tid också helt saknats vid tandläkarehögskolorna.

Många ha tyvärr begått det misstaget att de bedömt munhygienens effekt enbart genom en enkel engångsinspektion av munhåla och tänder och samtidigt förfrågan till patienten huruvida han borstar tänderna eller ej. Skillnaden i resultat hos dem som säga ja och dem som svara nej är i regel ej stor. Man kan nämligen ej genom en enkel sådan förfrågan utgå ifrån att ett positivt svar innebär att patienten bedriver en ändamålsenlig och effektiv munhygien. En närmare undersökning visar tyvärr oftast att borstningen är ineffektiv (patienten har som regel aldrig fått undervisning i hur man skall borsta), borstningen sker oregelbundet, borsten är ofta oanvändbar, ja, kan mycket väl saknas.

De flesta, som äga en användbar tandborste, lägga ej ned tillräckligt med arbete och tid på utförandet av borstningen. Resultatet blir ej mer än obetydlig avputsning av fasaderna och erhållande av en tillfällig, illusorisk känsla av friskhet i munnen på grund av

¹⁾ Efter ett föredrag inför Svenska läkaresällskapets sektion för pediatrik och skolhygien den 15 mars 1951.

förflyktigandet av de eteriska oljorna i den ofta rikligt använda tandpastan. Svåråtkomliga ytor av tanderna borstas nästan aldrig. Man borstar sällan mer än 20—35 sek. 2 min. för varje borstning är ett minimum för att man skall hinna med att borsta alla åtkomliga tandytor och samtidigt massera tandköttet.

Det har aldrig försålts mer än 2 milj. borstar i Sverige men 10 miljoner skulle vara det minsta för att varje tandförsedd individ ständigt skulle ha en användbar tandborste. I USA, där dock munhygien bedrivs betydligt intensivare än hos oss, visade en undersökning 1931 att 80 milj., d. v. s. halva befolkningen, ej använde tandborste. En undersökning 1932 i Tyskland omfattade 13.000 personer blottade att 18 % använde "familjetandborste". Den torde nog ej heller vara okänd i Sverige.

Om man under några år haft tillfälle undersöka den tandläkarebesökande allmänhetens tandborstar förvånas man över hur många, som använda sina borstar på tok för länge, ofta flera år tills de många gånger borsta med bara skaftet. Ehuru borsttekniken och ej borstens form är det väsentligaste fordras dock att borsten skall vara något så när brukbar. De bästa nylonborstar, som numera äro de vanligaste, kunna möjligen användas ett år, helst ej mer än ett halvt.

De tandläkare, som metodiskt instruerat sina patienter i effektiv munhygien och som även ställt krav på dem att de följa föreskrifterna och kontrollerat resultatet en längre tid, ha alla haft den erfarenheten att munhygien i mer än ett hänseende är ett profylakticum av stort värde. Ej minst den amerikanska facklitteraturen överflödar av positiva rapporter. De flesta av dessa äro dock baserade på rent kliniska erfarenheter, men samlade under lång tid och omfattande tusentals fall. Rent experimentellt och statistiskt noggrant företagna undersökningar äro ej många.

En av förkämparna i USA för munhygien, Fones, redovisade 1914 och 1919 för en undersökning på 20.000 skolbarn, som under flera år undergått kontrollerad munhygienisk behandling av tandläkare och dentalhygienists. Han fann hos dessa en reduktion i antalet behövliga fyllningar med 33,9 %. Brucker gjorde 1942 en liknande undersökning på 5.103 skolbarn och en reduktion av 30 %.

Skoltandläkaren Aina Westholm i Jönköping, som under mer än 15 år bedrivit en intensiv propaganda för munhygien bland sina barnpatienter och deras föräldrar, redovisar år för år en genomsnittlig minskning av antalet fyllningar med ej mindre än 60 % gentemot

de barn i samma stad, som genomgå enbart konservativ behandling.

Amerikanen Fosdick lämnar i februarihäftet 1950 av Jour. of Amer. Dent. Ass. en redogörelse för tandborstningens effekt på 946 studenter. Avsikten med undersökningen var närmast att försöka utröna huruvida borstning omedelbart efter måltiderna och därmed snabbast möjliga undanskaffande av kvarsittande plaquebildande matrester kunde ha någon effekt. 424 av de utvalda studenterna tjänstgjorde som kontrollgrupp och fingo endast order att sköta sin munhygien på det sätt de tidigare brukat, vanligen borstning morgon och kväll. De övriga 523 tilldelades lämpliga borstar och en neutral pasta, samt tillsades att borsta omedelbart efter varje måltid förutom morgon och kväll. Undersökning av de båda grupperna försiggick kliniskt med spegel och sond, med röntgen och lactogacillräkning var 6:e månad under 2 år. Experimentgruppen visade efter ett år en minskning visavi kontrollgruppen i nya

En avskräckande bild av vanskötta tänder — säger allt om tandvårdens betydelse.

kariesangrepp med 63 % kliniskt och röntgenologiskt, efter 2 år kliniskt en minskning med 41 % och röntgenologiskt 60 %. Huruvida det var borstningen efter måltiderna enbart eller en mer noggrann borstning hos experimentgruppen, som gav den stora förbättringen, är av artikeln svårt att avgöra.

Men det är ej enbart som ett kariesprofylacticum tandborstningen är av stort värde. Den är dessutom ett oskattbart medel att hålla tandköttet friskt. Alla tandläkare, som syssla med behandling av tandköttet, äro numera överens om att varaktigt resultat endast kan nås om man får god Kooperation med patienten, så att denne sköter sin munhygien dagligen också i form av en ändamålsenlig tandköttsmassage. Det är

mycket lätt att visa histologiskt hur tandköttet förbättras och gingiva propria keratiniseras på ytan endast efter några veckors lämplig behandling.

Alltså är ett krav på munhygien att den i form av tandborstning skall verka masserande på tandköttet. Dessutom skall den naturligtvis rengöra tänderna; fullständigt mekaniskt rensa alla tandytor, även approximalt och gingivalt och alla tandgrupper, även de längst bak sittande visdomständerna. För att möjliggöra en perfekt renhållning av approximalrummen måste emellertid borsten som regel för de vuxna kompletteras med en tandpetare, då hos dem approximalrummen är öppna och då det är omöjligt eller i varje fall mycket svårt att komma åt dessa ytor enbart med borste.

Behandlingen inledes med att tandläkaren före all annan behandling (frånsett akuta fall) noggrant bort-

Det är inte så lätt att borsta tänderna som man tror — d. v. s. om man skall borsta på rätt sätt. Minst 2 min. varje gång — och läs vad doktor Buring i övrigt säger om denna sak i artikeln! Tecknaren håller på att man bör ha ögonen på klockan hela tiden och inte hafsa från sig tandborstningen med några "enkla strådrag".

tager all tandsten och alla övriga beläggningar samt polerar tänderna. Patienten kan ej själv med en aldrig så intensiv borstning få bort tandsten och fasta beläggningar. "You can't clean a tooth with a toothbrush, but you can keep a cleaned tooth clean with a toothbrush." Sedan måste tandläkaren instruera patienten ordentligt hur han bör borsta och om så behövs massera med

tandpetare. Det finns flera effektiva metoder att välja på. Mest kända är de amerikanska av Fones, Stillman, Charter och Hirschfeldt. För min egen del har jag dock funnit dem något komplicerade och svåra att utlära. Jag har därför försökt mig på en förenklad metod, som jag under ett 10-tal år har funnit mycket användbar.

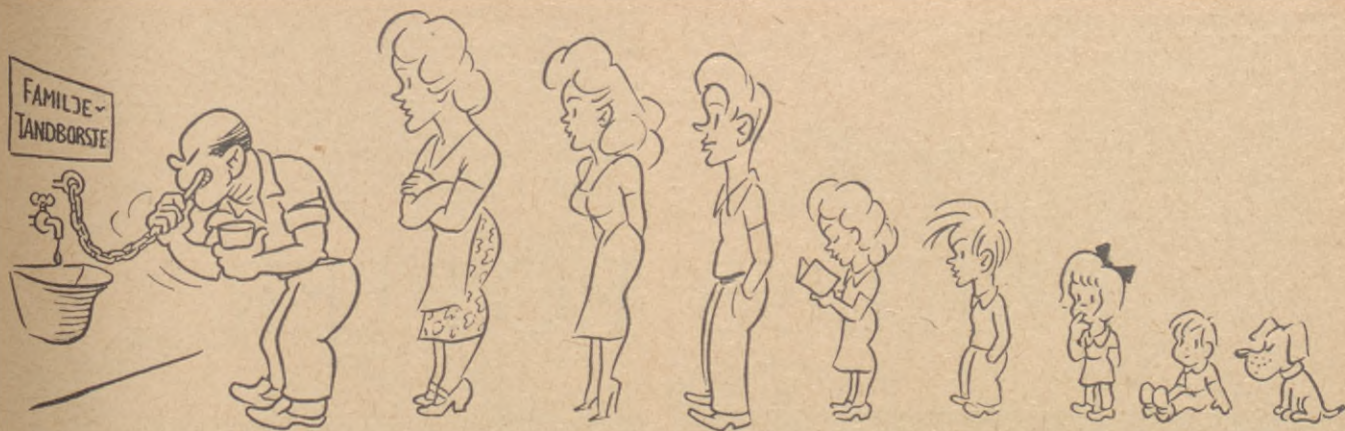
I korthet tillgår den på följande sätt. Då de svåråtkomligaste ställena är på insidan av tandraderna, bör patienten börja längst bak med underkåkens insida vid sista tanden och fortsätta successivt tand för tand runt till andra sidans bortersta tand. Borsten bör vid varje drag gå ned över tandköttet, så att detta borstas likaväl som tänderna. Därefter gör man på samma sätt med överkåkens insida. Vid borstningen av tandradernas utsida ombedes patienten bita kant i kant med framtänderna föra in borsten längst bak i vestibulum mitt för de sista tänderna och föra den upp och ned så långt det går tills det tar emot i omslagsvecket. På så sätt borstas båda kåkarnas tandrader och tandkött på en gång. Sist borstas tändernas tuggytor.

Minst 2 min. bör man borsta varje gång. På kortare tid kan man ej hinna med att borsta alla ytor och få masserande effekt på varje del av tandköttet. Patienten bör därför tillrådas att särskilt i början men även senare då och då kontrollera tiden med klocka.

Mjölktänderna böra borstas lika noga som de permanenta. Från 1 1/2 års ålder kan man utan svårighet och med gott resultat börja borsta. Givetvis får då borstningen utföras av modern eller annan vuxen person. Först vid 7—8 års ålder kan man låta barnet självt utföra densamma.

Den teknik som ovan beskrivits för vuxna är ej lämplig för småbarn. Därtill är deras munnar alldeles för små. Tandraderna är ju också korta och den kliniska tandkronan låg, då den till ung. en tredjedel täckes av tandköttet. Lämpligast tillgår borstningen så att den vuxne står bakom barnen, håller dess huvud under vänster arm och för undan läpparna med vänster hands fingrar. Borsten ansättes sedan över ena sidans tandrad med så pass tryck att stråna täcka hela tandkronorna och några mm. av tandköttet. Borsten föres sedan in och ut en 15 gånger varefter man flyttar över den till andra sidans tandrad.

Skall man använda en hård eller en mjuk borste? Ett generellt svar på denna fråga kan ej lämnas. Tandemaljen tål praktiskt taget hur hård borste som helst och en hård borste rengör tandens fåror och fördjupningar bättre än en mjuk. Hårdheten bör i varje givet fall rättas efter tandköttets utseende. En massage skall

En undersökning i USA visar att halva befolkningen inte använder tandborste — och ändå anses munhygienen vara avsevärt högre där än hos oss! Sedan finns det något som kallas "familjetandborste" — d. v. s. en borste som familjen använder gemensamt! Doktor Buring framhåller att "familjetandborsten" inte torde vara alldeles obekant i vårt land. Tecknaren har för sin del velat framställa "familjetandborstningen" så här!

ju verka stimulerande på vävnaderna och får aldrig överskrida de fysiologiska gränserna för vävnadernas tolerans. Tandborstens hårdhet och det tryck man utövar bör därför rätta sig efter vävnadernas tillstånd för tillfället och aldrig bedrivs schablonmässigt. Akut inflammatorisk tandköttsvävnad bör således aldrig utsättas för borstning, förrän det akuta tillståndet hävts med zinkoxid-packning eller på annat sätt. Därefter bör borstningen ökas successivt alltefter vad vävnaden tål. Många gånger måste det ske under en längre tids kontroll. Man kan ej vänta sig ett gott resultat enbart genom att rekommendera patienten att köpa tandborste och tandpetare och gå hem och sätta i gång på egen hand.

I normala fall, med hyggligt tandkött, sköter dock patienten sedan han fått anvisning massagen på egen hand. Likaväl som ett barn som i början på sommaren när det börjar springa barfota har förmåga att urskilja hur länge det kan springa på grus första dagarna och lämpligt öka tiden alltefter keratiniseringen av fotsulan ökar, likaså känner patienten hur han lämpligen kan öka trycket vid borstningen undan för undan. Det viktigaste är att han borstar regelbundet varje dag. Liksom en barnunge, som springer barfota endast då och då, aldrig kan härda sina fotsulor, kan aldrig heller den som endast borstar tänderna mer än någon gång i veckan och ofullständigt även då tänka sig få ett fast, ej blödande och väl keratiniserat tandkött.

Bettinslipningar och andra åtgärder för skapande eller återställande av god tuggförmåga, rekommendation av lämplig kost etc. äro åtgärder, som ej få underlåtas av tandläkaren. De ge ensamma ofta en god förbättring av de periodontala förhållandena och kunna stundom häva subjektiva besvär för patienten, men

fullgod läkning och säkerhet för decidiv när man ej såvitt ej behandlingen fullständig och fullföljs med passande borstningsmassage. Och säkert är att masserande daglig tandborstning från tidiga barnåar är ett ovärderligt profylacticum mot periodontala sjukdomar och ett nödvändigt sådant med kulturmänniskans alltför grundligt beredda kost. Tandköttsmassagen är ju i själva verket enbart ett substitut för effekten av tuggning av hårda och sega födoämnen.

Om mannen i Stenbrohult

skriver Västerbottens Kuriren — ett exempel på ur illa bostadsfrågan kan vara ordnad för en tbc-sjuk. Vi citera ur en spalt som börjar:

"Jag läste att en tuberkulossjuk man låg i ett gammalt hus i Stenbrohult. Kakelugnarna och spisarna var obrukbara, och det var mycket fuktigt i rummet. En god vän tyckte synd om honom, och på tre dagar satte han in en värmeledning i stugan. En läkare hade sagt, att det måste göras.

Men — byggnadstillstånd fattades!

Och nu har den tuberkulossjuka mannen blivit dömd till böter!

Rättsväsendet ser ut att fungera som en perfekt maskin. Men kanske det är för mycket sagt. I fjol avskrevs ju 37.500 anmälda brott enbart i Stockholm. Och ännu finns det tiotusentals brott, många mycket grova, som polis- och åklagarmyndigheterna i Stockholm inte hinner klara.

Rättsväsendet är alltså ingen perfekt maskin. Men den tuberkulossjuka mannen i Stenbrohult slapp inte undan, han. Hade han bott i Stockholm, skulle han kanske ha klarat sig. Polisen där hade väl knappt haft tid att syssla med fallet, och mannen skulle alltså helt brottsligt ha kunnat rekreera sig i värmen från en lagstridig värmeledning.

Men i Stenbrohult och på andra håll har man mindre att göra och större möjligheter att klämma åt sjuklingar, som bor i usla bostäder, och andra grövre brottslingar."

PAULUS POTTER

Bartholomeus van der Helst: *Porträtt av Paulus Potter*, 1654.
Mauritshuis, Haag.

Den period, som betecknar den holländska målar-konstens guldålder — tiden omkring 1620-1670 — karakteriseras icke blott av ett påfallande stort antal mer eller mindre betydande mästare. Målar-konstens mångsidighet är ett lika obestriddigt faktum. Porträtt- och genremåleriet var ett av dess huvudområden. Det av floder och kanaler genomflutna låglandets så karakteristiska natur blev föremål för landskapsmålarnas kärleksfulla tolkningar, marinmåleriet nådde sin fulländning i det land, vars ekonomiska välstånd i hög grad var betingat av nationens ställning som betydande

sjömakt, och till landskapsmåleriet anslöto sig intimt skildringarna av de frodiga betesmarkernas djurvärld.

Den i våra dagar obetydliga lilla staden Enkhuizen vid Zuiderzee, en gång Hollands förnämsta fiskeort med en talrik befolkning, torde som en av sina största söner räkna djur- och landskapsmålaren Paulus Potter, vilken — ehuru död vid endast tjuguatta års ålder — har gått till historien som en av boskapsmåleriets stora klassiker.

Paulus Potter föddes i november 1625 i Enkhuizen som son till den mångsidige men mindre betydande genre-, landskaps- och stillebenmålaren Pieter Potter. Under sin korta levnad kom han att föra ett tämligen rörligt liv. Sin ungdom synes Potter huvudsakligast ha tillbragt i Amsterdam, eftersom fadern definitivt överflyttade dit 1631. Sannolikt är också att denne varit Paulus' förste lärare. Vem som undervisat honom i hans speciella genre har icke kunnat utrönas, ehuru olika antaganden gjorts. Det troligaste är väl, att naturen själv varit konstnärens förnämste läromästare.

Potter har sannolikt redan vid unga år fänsplats vid anblicken av de för hans hemland så karakteristiska stora hjordar av boskap, som betade eller vilade på de vidsträckta, bördiga fälten. Med en omsorgsfullhet och strävan efter natursanning som hos ingen annan av hans samtida har Potter ägnat sig åt sin av egen böjelse valda uppgift att bliva tamdjurens skildrare. Hans många studier av nötboskap, hästar, får, getter och svin vittna om, att han lika ingående observerat de olika djurarternas kroppsbyggnad och hårbeklädnad som han sökt fånga deras individuella egenart, deras olikartade väsen och karaktärer. Och redan tidigt tillägnade sig Potter en betydande skicklighet som tecknare.

Man vet, att Potter 1646 var bosatt i Delft, där han den 6 augusti samma år blev medlem av Lukasgillet, målarnas skrå. 1649 flyttade han till Haag, där han följande år ingick äktenskap med en dotter till arkitekten van Balkeneynde, vän och granne till Potter. Under denna tid var den unge konstnären, i förbigåen-

Paulus Potter: *Landskap med boskap*, 1649.
Pinakoteket, Turin.

Paulus Potter: *Varghunden*.
Eremitaget, Leningrad.

de sagt, hyresgäst hos Jan van Goyen, en av sin tids mycket betydande landskapsmålare.

Som om han varit medveten om, att blott ett fåtal år ännu voro honom förunnade, utvecklade den lungsjuke konstnären en enastående flit, vilket sannolikt bidrog till att ytterligare försämra hans hälsa. Potters framgångar i Haag lär ha väckt avund hos andra målare, och man har förmodat, att denna omständighet skulle ha varit anledningen till, att Potter 1652 flyttade till Amsterdam. Enligt en sannolikare uppgift skall han ha begivit sig till rikets huvudstad på anmodan av dess dåvarande borgmästare, doktor Nicolaes Tulp, i vilken han funnit en välvillig beskyddare och av vilkens son han 1653 utförde ett ryttarporträtt. Denne doktor Tulp, som var en stor vän av målarkonsten, har som bekant blivit odödliggjord genom Rembrandts 1632 utförda, världsberömda arbete "Doktor Tulps anatomiska föreläsning" (Mauritshuis, Haag).

Uppgifterna om Potters förhållanden under hans sista levnadsår i Amsterdam äro sparsamma. Hans rykte synes emellertid vid denna tid ha börjat nå ut över hans hemlands gränser. Drottning Kristinas av Sverige bekante gunstling, greve Magnus Gabriel De la Gardie, underhandlade 1652 genom en av sina agenter, en fransman, med mästaren om inköp för drottningens räkning av en målning, på vilken konstnären enligt uppgift arbetat fem månader, och vilken han förklarar sig villig att sälja för 400 francs. I fransmannens brev till den konstälskande drottningen hette det om tavlan bl. a.: "Den beundras också av alla målare, och sanningen att säga kan ingenting vara mera sevärt, ty så-

väl kor, hästar, bockar, får som träd och blommor väcka Eder beundran." Affären lär emellertid ha gått om intet.

Oaktat sin korta levnad och vacklande hälsa åstadkom Potter en betydande produktion. Han målade under blott elva år (från 1643) men anses ha efterlämnat

HÖST

Sakta glider sommarn in
i sista skedet.
Gräset strimmas gult
och under trädet
lyser lövens matta
redan gul-grön-röd
varslande om höst — och död.

Blommorna har vissnat — alla mest,
bara astern dröjer ännu kvar i raden
står där likt en flammmande protest
märkt av frostens bitt i bladen.

Men höst är inte bara
nakna träd och blommors död,
höst är också glädje.
Höst är färgers spel
och frukters överflöd.
Höst är bärgad skörd — och bröd.

ALEX ERICSON.

Paulus Potter: *Den unga tjuren*, 1647.

Mauritshuis, Haag.

över hundra målningar, många i betydande format. Därjämte ha skissböcker och aderton olika etsningar blivit bevarade.

Trots sin järnflit lär konstnären ha dött i armod. Att makarna Potter i januari 1653 upprättat inbördes testamente synes emellertid vittna om, att familjen åtminstone vid denna tidpunkt icke varit utan tillgångar.

I augusti 1651 hade Potters hustru nedkommit med en son, som emellertid levde endast några veckor. I januari 1653 — några dagar efter upprättandet av nyssnämnda testamente — fick familjen Potter ersättning för förlusten av det första barnet genom en dotters födelse. Men deras lycka blev kortvarig, ty ett år här-efter föll konstnären offer för sin sjukdom. Den 17 januari 1654 ägde hans begravning rum i Amsterdam.

De yttre dragen av den under så tragiska omständigheter borttryckte konstnären ha bevarats för eftervärlden genom det kända porträtt, som hans vän Bartholomeus van der Helst utfört av honom. Porträttet, som ger en realistisk och levande bild av den sjuklige unge

mannen med de förfinade anletsdragen, har — eftersom det är daterat 1654 — antingen utförts under den allra sista tiden av konstnärens liv eller, vilket är sannolikare, kort efter hans död och då med ledning av den porträttskiss i blyerts, som finnes i Nationalmuseum i Stockholm.

Genom sina utpräglade naturalistiska djurframställningar bidrog Potter i hög grad till den konstnärliga utvecklingen på detta område. Få eller ingen av hans samtida torde, som redan tidigare framhållits, kunna mäta sig med honom i fråga om saklighet, inträngande observationsförmåga av djurarternas yttre karaktärer samt förståelse för deras inre väsen. "Den unga tjuren" (1647), en av konstnärens mest bekanta målningar, är representativ för den grupp närmast i naturlig storlek utförda djurbilder, vars monumentalitet ytterligare stegrats genom betonandet av det plastiska och genom det illusoriska återgivandet av hårbeklädnad och övriga karakteristika. De storfiguriga bilderna följas av framställningar i mindre format och med ett större an-

tal figurer. Härmed kommer kompositionsproblemet, strävan efter figurernas harmoniska inplacering i ljus och rum mer i förgrunden. Genom att icke längre accentuera en viss figur genom dess större format och placering mitt i rummet (jämför tjuren på nyssnämnda målning) utan fördela figurerna såsom likvärdiga i bilden, blir rummet slutet, bilden en samlad enhet.

Flertalet av Potters målningar kunna betecknas som "landskap med boskap". Om man så vill kan man dela dem i två grupper: landskap med djurstaffage samt djurbilder med landskapsbakgrund. Till den första gruppen höra då de kompositioner, vars enstaka figurer eller figurgrupper anbringats i den av själva landskapet dominerade bilden. I den senare gruppen är landskapet givetvis underordnat djurfigurerna, som tilldelats större utrymme. Karakteristisk för sistnämnda typ är den Pinakoteket i Turin tillhöriga "Landskap med boskap" (1649).

Potters koloristiska utveckling står i omedelbar relation till hans kompositionssätt. I de storfiguriga arbetena förhärskar lokalfärgerna och därmed också färgmotsättningarna. I de till omfånget mindre tavlorna — i synnerhet där figurerna icke äro avsedda att tilldraga sig alltför stort självständigt intresse — gör sig däremot en utjämning av de koloristiska motsättningarna gällande, vilket sålunda medför större enhetlighet i färg och belysning.

På grund av det noggranna återgivandet av alla detaljer blir Potter lätt hård och påträngande i sina större arbeten, i de mindre har han merendels åstadkommit en fulltonig samklang mellan enskildheterna och totalbilden. I några av sina mest fulländade arbeten har han icke blott hävdat sig som en av de mycket stora djurskildrarna. Han har också ägt förmågan att giva utomordentligt sköna tolkningar av det rofyllda, storlinjiga holländska slättlandskapet.

OMSLAGSBILDEN

Paulus Potter: *Landskap med boskap*, 1651.
National Gallery, London.

Paulus Potter: *Landskap med boskap*.

I privat ägo.

AMERIKANSK PSYKOLOGI

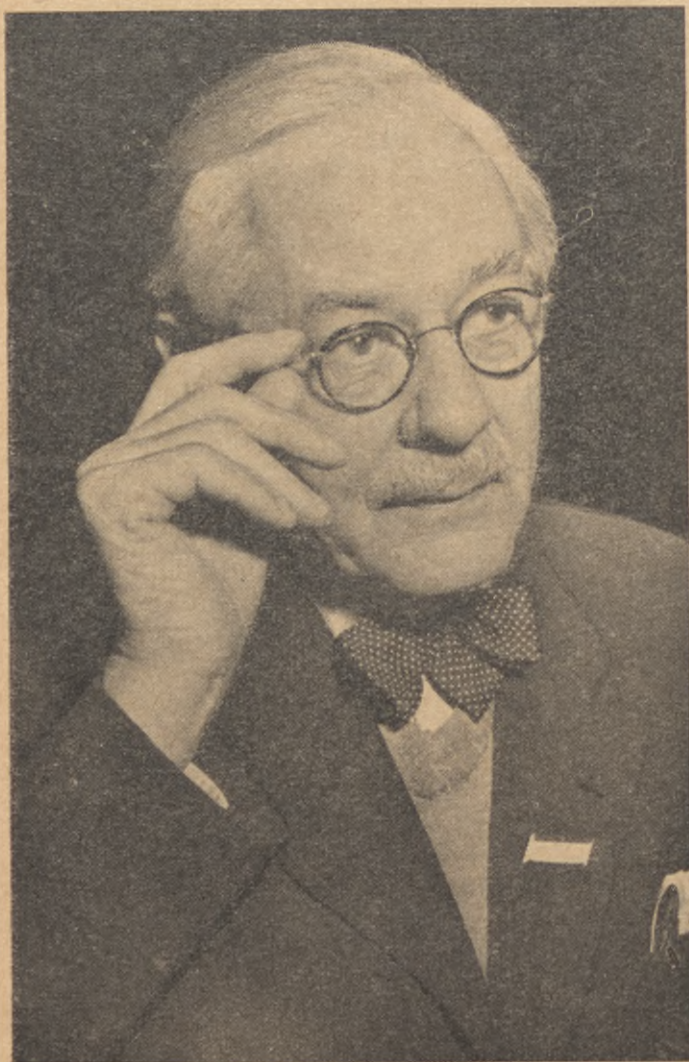
Professor Einar Tegen har för en tid sedan givit ut en fängslande bok om amerikansk psykologi. Boken som går fram till 1930-talet behandlar på ett nyanserat, intelligent och objektivt sätt åtskilliga svåra problem som därtill också brukar vara starkt värdeladdade för dem som har en uppfattning om modern psykologi. Till och med så värdeladdade att vederbörande inte

säja aldrig till skrivsättet "koka soppa på en spik" och inte heller påträffar man några uttunnade svammelresonemang i hans böcker. Har han fått ett utrymme till sitt förfogande, så vet han också att begagna det!

Tegen börjar med att fråga sig om behaviorismen är utmärkande för amerikansk psykologi och innan man har tagit del av hans besked på den punkten är man kanhända beredd att svara att så är fallet. Men det svaret är ganska oriktigt. Behaviorismen är långt ifrån den enda psykologiska riktningen i USA, där finns en hel del andra. Tegen nämner först strukturalismen, en psykologisk riktning som den tyske filosofen och psykologen Wilhelm Wundt stod som idégivare åt och vilken infördes och utvecklades i Amerika av den amerikanske Wundtlärjungen Titchener. Strukturalismen var en innehållens psykologi och den hade som föremål för sina forskningar det mänskliga medvetandet och med medvetande menade man då det psykiska som vi erfar vid betraktande av t.ex. en färg. Man sade också: Psykologin studerar världen med referens till den som erfar den. Strukturalismen ville alltså genom analytisk beskrivning av medvetandets verksamhet upplösa denna i sina beståndsdelar. Strukturalismen kallas också för den atomistiska psykologin och till sitt väsentligaste innehåll överensstämmer den med mekanikens atomer — från vilka teorin leder sitt ursprung. Det är väl nästan onödigt att påpeka att strukturalismen hyllade introspektionen som den viktigaste källan för all psykologisk kunskap.

Mot denna riktning kom funktionalismen att framträda. De främsta funktionalisterna var John Dewey och James Angell. De menade att strukturalismens syn på psykologin var för begränsad. Det räckte inte, hävdade de, att studera medvetandets komplex och elementer på introspektionens bas. Funktionalismen ville även sätta in det själsliga i dess biologiska miljö. Den såg människan i natursammanhanget och använde både introspektion och behavioristisk metod.

Ur dessa båda skolor som låg i fejd med varandra, kom behaviorismen och den amerikanska djurpsykologin att utkristalliseras. Funktionalismens och djurpsykologins snabba framväxt i USA utgjorde grundförutsättningarna för den 1914 framträdande behaviorismen. Djurpsykologins främsta pionjärsnamn är Thorndike. Genom att placera djur i bur med speciell öppningsmekanism och genom att utanför burens lägga en för djuret begärlig föda, kunde Thorndike visa att även djuren lär genom vad man brukar kalla trial and error — försök och misslyckanden. Efter att några gånger genom slump ha lyckats öppna burens, kom djuret snart underfund med öppningsmekanismen. Den nu snabbt uppblostande djurpsykologin började tränga undan introspektionen och man talade om en naturvetenskapligt orienterad psykologisk forskning. John B. Watson — behaviorismens främste man — intog en extrem hållning gentemot introspektionen, delvis pressad därtill av Titcheners aggressiva inställning mot behaviorismen. Watson gick till och med så långt att han förnekade medvetandets existens, han kallade

Einar Tegen är professor i praktisk filosofi vid Stockholms högskola. Genom bristen på sociologiprofessorer har Tegen kommit att tillhöra de professorer i praktisk filosofi som är mycket sociologiskt inriktade.

kan ge sina motståndare ens minimal rättvisa. Men professor Tegen ger såvitt anmälaren kan bedöma alla parter rättvis behandling, introspektionister såväl som behaviorister! Man kanske inte kan påstå att Tegens böcker alltid är lättlästa och att de har en klar och lättfattlig stil, men en sak måste man oförebållsamt erkänna — han hemfaller ytterst sällan för att inte

teorin om medvetandet för en kvarleva av tron på en själ. Behaviorismens program gick ut på att studera människan mitt i den sociala miljön och man avstod ifrån att syssla med sådant "som man aldrig kunde nå". När ryssen Pavlovs experiment blev kända för Watson, fick dessa en grundläggande betydelse för hans fortsatta arbete. Pavlov hade vid sina experiment visat en hund ett köttstycke och mätt hundens salivavsöndring, samtidigt som han visade köttstycket ringde han i en klocka. När han gjort detta ett antal gånger, fick han salivavsöndring enbart genom att ringa i klockan — en betingad reflex hade uppstått!

Ryssen Pavlov har med sina djurexperiment blivit en föregångsman till modern (behavioristisk) psykologi. Genom att visa en hund ett stycke kött och samtidigt ringa i en klocka, kunde han efter några gånger enbart ringa i klockan och ändå få den salivavsöndring som han fått då han visade köttstycket. En betingad reflex hade uppstått!

Efter kännedom om dessa experiment kom Watson att ägna sig åt sina viktiga och fruktbara barnpsykologiska studier, vilka haft och fortfarande har en stor betydelse.

Einar Tegen går sedan över till en mycket nyanserad diskussion av instinktbegreppet och refererar den kritik av instinkterna som sociologer och behaviorister presterat. Enklart kan man ange hela instinktdebatten med att tala med Dewey som något spetsfundigt har sagt att det är vanor och institutioner som skapat instinkterna och inte som en del tror att instinkterna åstadkommit vanor och institutioner. Men man kan också säga att man äter inte enbart av vana utan därför att man är hungrig. Kvar av instinktteoretikernas ståtliga men förbryllande tankebyggnad, blir alltså en impuls eller en tendens till ett visst beteende.

Den senare delen av sin bok ägnar professor Tegen åt stimulus-response-schemat och åt motivationens problem. Här skall inte denna alltigenom givande läsning tas upp, utan denna an-

John B. Watson är behaviorismens främste kämpe. Många duster har han gått med instrospektionisterna och de som tror att människan har ett medvetande. Det typiskt amerikanska i både god och dålig bemärkelse tycker man sig förnimma då man läser Watson.

mälans läsare uppmanas att själva läsa Tegens bok som är verkligt intressant och som har åtskilligt att ge den som är intresserad av modern psykologi, enkannerligen amerikansk.

Roland Ekström.

Einar Tegen: Amerikansk psykologi, Tiden.
Pris inb. 12:50.

RÄTTELSE

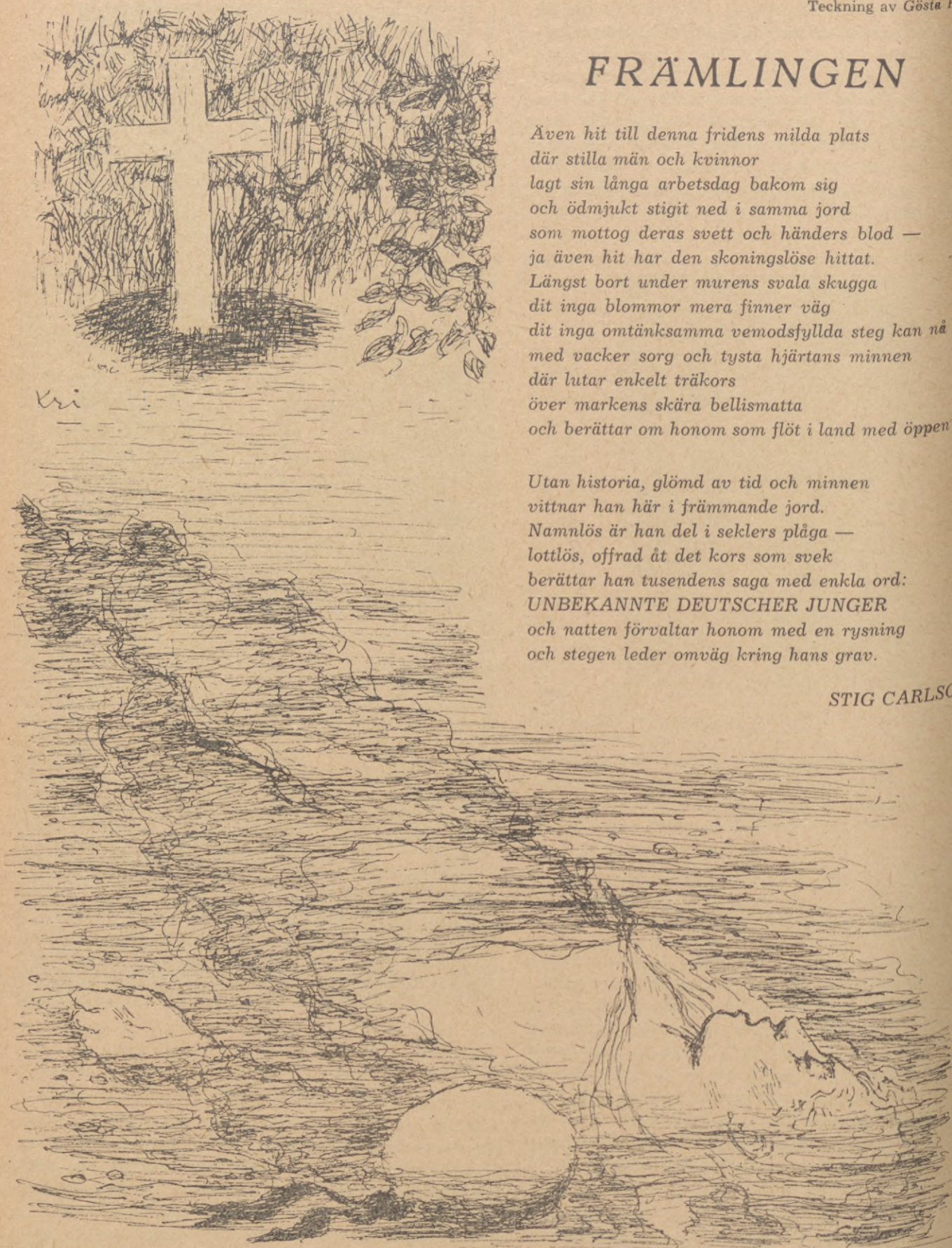
Genom ett tekniskt missöde i septembernumret fick bildtexten till bilden av professor Axel Hägerström under rubriken "Filosofer, kultur och vanliga människor" följande lydelse: Prof. Axel Hägerström, en av vårt lands främsta läkare, död 1939. Den riktiga texten har följande lydelse: Prof. Axel Hägerström, en av vårt lands främsta tänkare, död 1939. Hans kritik av metafysiska tankegångar har utövat ett starkt inflytande, särskilt inom rättsvetenskapen.

FRÄMLINGEN

Även hit till denna fridens milda plats
där stilla män och kvinnor
lagt sin långa arbetsdag bakom sig
och ödmjukt stigit ned i samma jord
som mottog deras svett och händers blod —
ja även hit har den skoningslöse hittat.
Längst bort under murens svala skugga
dit inga blommor mera finner väg
dit inga omtänksamma vemodsfyllda steg kan nå
med vacker sorg och tysta hjärtans minnen
där lutar enkelt träkors
över markens skära bellismatta
och berättar om honom som flöt i land med öppen *mitt*

Utan historia, glömd av tid och minnen
vittnar han här i främmande jord.
Namnlös är han del i seklers plåga —
lottlös, offrad åt det kors som svek
berättar han tusendens saga med enkla ord:
UNBEKANNTE DEUTSCHER JUNGER
och natten förvaltar honom med en rysning
och stegen leder omväg kring hans grav.

STIG CARLSON.

FRÄMMANDE

Novell Sven O. Bergkvist

De satt vid kaffebordet. "Doppa", sa Persson, "doppa, ta!"

Den kväll hon skulle komma slutade det regna och dimman drog iväg som skygga djur över bergen och det blev vackert, blått, högt väder. Persson klädde sej fint. Svartkostymen åkte fram, vit-skjorta, rosett och de bruna, högremmade skorna. Han sa till hustrun om kragknappar, men tror man hon reste sej från spispallen.

— Den där mänskan, sa hustrun och satt som en staty.

— Det har inte varit nånting mellan oss, upprepade Persson.

Då vände hon äntligen lite på huvut. Persson stod en stund med kragen i handen och såg på henne. Hon såg vresig ut. Egentligen hade hon varit emot det hela tiden — nog tror jag väl, hade hon upprepat dagligdags, gamla karln... Men han hade svarat på brevet att hon var välkommen och stod stark. Vanligt främ-

mande, hade han svarat hustrun. Ingen-ting att ställa till bråk för.

Nu gick han fram till skänken och ledade knappar i en blå ask. Skogen hade gett honom en böjd rygg och han var fumlig i händerna. Han passade på att se sej i den dammiga, flugprickiga spegeln och kände sej nöjd med klippningen av skägget. Liksom om hon anade det vände hon på huvut och sa föraktfullt:

— Ja nu går det att ställa sej till.

Han svarade inte. Då tilla hon:

— Den där mänskan...

— Det har inte varit nånting, sa han.

Hon vände sej mot spisen igen. Hon la in ett par vedträn. Hon slängde onödigt hårt med luckan.

Han var färdigklädd lång tid innan tåget skulle komma och det var inte mer

än en kvarts väg till stationen men han sa:

— Jag får gå... om jag ska hinna.

— Den där mänskan, sa hustrun och såg på honom med färglösa ögon och fumlade med de krokiga, grå nävarna i förklädet.

Han såg sej omkring i rummet.

— Du skulle kunnat göra lite ordning, sa han. Som annars... åtminstone.

Men hon satt kvar. Då tog han på den svarta, höga hatten och gick ut i det vackra vädret. Innerst kändes en tagg och han tittade ivrigt efter mänskor och det lättade när han inte såg någon. Men så mumlade han till sej själv:

— Vanligt främmande... ingenting annat.

När de kom efter vägen sida vid sida, han alltigenom svart och hon i en röd, yvig kappa, räv kring halsen och grön duk kring huvut, satt hon vid fönstret. Hon tänkte: nu har Persson ställt till det. De skrattade. Han pekade på vattenpöslarna så hon inte skulle stiga ner i dem. Han gick rak i ryggen. Efteråt kom några ungar. Några skuggor höll sej på betryggande avstånd.

När de kom in sa Persson:

— Ja här har vi Elvira nu... fröken Sallh.

Men hustrun satt kvar och såg ut genom fönstret. Det doftade plötsligt stad inne i rummet. Då den rödklädda kom fram till soffan måste hustrun vända sej om och de hälsade. Hon som hette Elvira log. Sedan ställde hon sej mot skänken och såg sej omkring i rummet. Persson tog av sej hatten.

— Jaså det är här du bor Evald, sa Elvira och satte ned handväskan på golvet och stödde ena handen mot midjan. Jag har undrat ofta... när jag läst breven.

Persson såg ner i golvet.

— Det är alltså här, sa Elvira. Jaa.

— Jaa, sa Persson.

Men så skyndade han fram till hustrun. Hon talade inte så högt:

— Kaffe, sa han. Du begriper väl... va?

Men hustrun satt kvar. Då gick han fram till främmandet. Men han såg ner i golvet.

— Ja hon är lite dålig, sa han. Det har hon varit länge... det är svårt... med gamla.

— Hon är äldre än dej Evald, sa främmandet.

Han gick till spisen och satte på pannan. Sedan tog han fram koppar, skedar, fat. Han öppnade en brödburk och skar skivor. När det var klart vände han sej mot gästen och sa:

— Egentligen är hon lite efter sej...

Han såg skyggt mot soffan men hon satt tyst och såg ut genom fönstret.

— Jag förstår det, sa kvinnan.
— Men ta av dej, sa Persson. Jag går i andra tankar.

Kvinnan tog av sej kappan. Persson gick fram till henne. Han hjälpte till. Sedan bar han in kappan i kammaren och hängde den på en galje.

— Tack, sa kvinnan. Du är dej lik Ewald.

De skulle dricka kaffe.

— Varsågod nu, sa Persson och bockade lätt mot främmandet och tog sej åt kragen.

— Tack, sa kvinnan och slätade ut den bruna klänningen bak med en stor, röd hand.

— Det var roligt att se dej igen, sa Elvira. Det har gått lång tid.

— Många år, sa Persson. Håller du på med grönsaksodling.

— Numer hinner jag inte så mycket, sa kvinnan. Affären tar gott med tid...

— Den går framåt, sa Persson.

Han satte sej mitt emot henne.

— Drink nu då, sa han till hustrun, men hon satt kvar vid fönstret.

De drack.

— Doppa, sa han. Hon är underlig... ingen kan säga annat. Sedan var det tyst och han såg en lång stund på Elvira. Ibland såg de på varann. Hon var sej lik, tyckte han. Fast hon hade tjocknat mycket. Och fått rynkor i ansiktet.

— En gång vandrade vi genom en park, sa hon. Ibland var det kväll.

— Det var en förnämlig grönsaksodling du hade, sa han och såg mot hustrun. Ärtor i massor... och morötter... och så blommor, små små plantor av hundra slag och...

— Det fanns träd i parken, sa hon och log. Lummiga...

— Doppa, sa han. Doppa.

— Där var det svalt och skönt, sa hon.

— Doppa, sa han. Ta.

— Men du skrev inte som du sa, sa hon. Sedan hörde jag det hela. Var finns din son...

— Doppa, sa han. Kakorna då.

— Var det Erik han hette, sa hon. Vart han slö och kom på hospital... dog han...

— Av den där sorten också, sa han och pekade. Dom är goda... förtjusande, sa han.

De satt kvar länge sedan de druckit.

— Ja du hade väl ihop med henne redan då, sa främmandet och rörde på sej och stadsdoften tog ny fart genom rummet.

— Det är underligt med vädret, sa han. Nyss regnade det och var dimma.

Han log.

Men när han hörde hustrun klack det till inom honom. Först var det bara gammal, svag, ordlös röst. Men sedan kom det:

— Persson... nu kan du komma hit och titta... vad du... gjort.

Han gick fram till fönstret.

Och såg.

— Jaa Persson, sa hustrun.

Utanför staketet stod en hel flock med barn. De stojade och skrattade. Aldrig hade han sett några förr hålla till här. Sedan såg han äldre människor. Då blev han riktigt orolig. Han gick en sväng på golvet. Men så gick han bort till fönstret på nytt.

— Ja nu ser du Persson, sa hustrun och strök en grå, skrumpen hand genom det tunna håret.

"Vi ska inte ha nära grönsaker!" skrek Persson. Han ropade tills han såg henne försvinna...

— Det var flera människor. De gjorde sej ärenden förbi. Han förstod det. Han kände igen Fhyr, kommunen. Nilsson i missionsföreningen. Gamla fröken Stett som hade en krycka.

— Nu ser du... Persson... vad du gjort, sa hustrun. Nu ser du...

Persson gick runt kring golvet.

— Vad är det, undrade kvinnan. Sätt dej... Ewald. Kom.

Persson svarade inte. Främmandet hämtade handväskan. Hon tog upp något ur den. Och en spegel. Sedan såg Persson att hon var röd om läpparna.

— Ewald, sa hon. Du Ewald.

Han svarade inte.

— Särskilt på ett ställe i parken, sa hon, tystnade. Var det lummigt, tillä hon. Och log. Och reste sej och gick intill

honom med stadsdoft och röda läppar. Han andades tungt. Han gick några steg bakåt. Så sprang han fram till fönstret.

— Ja du ser Persson, sa hustrun.

Då vände han sej tvärt. Knöt nävarna. Stirrade på främmandet. Gick några steg närmare. Stirrade. Det spände kring kragen.

— Jag ska inte köpa nära grönsaker, sa han. Ni kan gå... Vi ska inte ha näring!

Hon stod förvirrad med slaka armar, undrande ögon och med fötterna brett. Sedan blev hon röd, ansiktet blossade upp som om det brann. Lite senare hårdnade ansiktet, hon rörde sej med ett ryck, fick tag i kappan... väska... och stod plösligt i dörren.

— Nog hade jag trott annat, sa hon. Jävla.

— Vi ska inte ha nära grönsaker, han. INGENTING...

Han följde henne ut på bron. En del barn stod och fnittrade. En hel skock.

— Nu har dom nog gjort nånting, sa någon.

De andra skrattade, hoppade högt i luften och klappade i händerna.

Många människor gick förbi.

— Vi ska inte ha nära grönsaker, sa Persson. Varför ska ni hit och försöka lura på oss.

Hon gick ner för trappan, över gården, öppnade grinden, slängde igen den efter sej.

— VI SKA INTE HA NÄRA GRÖNSAKER, skrek Persson.

Han ropade tills han såg henne försvinna. Sedan gick han in. Då hade folket börjat skingras.

Tecknare: Nils Hahne.

Historiskt om tandvård...

Man hade tydligen sinne för tandvård och tandhygien även på 1700-talet. En förnämlig man vid namn David Schultz, adlad år 1770, yttrade vid ett tillfälle följande tankvärda ord:

"Tänderne borde skötas med mera aktsamhet. Mycket, om ej allt, skulle i detta mål kunna hjälpas därmed, att barnen ifrån deras första ungdom, efter andra länders bruk tillhöllos, åt efter hvarje mål och äfven hvar morgon skölja sin munn med kalt vatten, och gnida tänderne med et rent kläde. Tandläkares skadeliga förtjenst med tänders rening och skrapning, med tandpulver och moser, och äfven med sjelfva utryckningen, torde därigenom af sig sjelf försvinna. Det är anmärkt, at om de första eller så kallade mjölk-tänderne äro skämde, så händer gemmenligen lika så med de senare, hvilka skola tjena oss i all vår lifstid."

(Ur en artikel "Folktandvård och folkhälsa", införd i Svenska Läkartidningen.)

VANDRING I FÖRSOMMAR

Ett människoliv är egentligen bara en sorts hoplock. Gunnar öppnade fönstret mot bakgårdsidyllen. Majkvällen kom till honom med syrendofter där han pysslade i det gammaldags köket. Han gav kaffepannan en hastig blick, lutade sej så mot fönsterblecket och ägnade sej åt att stoppa pipan medan han med ögonen plockade ihop en liten hög barndomsminnen. Mellan vedbodarna och dasset gick en av Johnssons två hönor och letade mask. Johnsson — det var han som ägde huset och bodde ovanpå. Tant Johnsson — det var hon som pysslade i köket ovanför Gunnar. Golvtilljorna knarrade när hon rörde sej mellan köksbordet och skafferiet. Dukade fram doppa åt Johnsson förstäs. Hon hade blivit tung med åren, gumman Johnsson.

Det ryckte i fingrarna på Gunnar när han såg hönan och automatiskt sökte blicken en sten att kasta. Naturligtvis gjorde han det inte. Men det var nånting som en gång för alla införlivats med hans väsen — denna lust att kasta sten på Johnssons höns. Han hade gjort det många gånger som pojke. Inte för att han tyckte illa om höns utan för att han ogillade Johnsson. Men hönsen hade klarat sej bra. De pickade i sej vad de behövde för att bli feta och sega och i slaktat tillstånd bortskänkta till Johnssons svärföräldrar. Som nu för länge sedan ätit sin sista höna. Hur gammal blev förresten en höna? Nå — det hade han ingen föreställning om men det var väl hur som helst inte samma höns som nu pickade och nickade därborta mellan vedbodarna och dasset som han kastat sten efter i barndomen.

Gunnar knackade ur pipan mot fönsterblecket och gick bort till spisen, satte av kaffet och lade på spisingarna.

Det var inte så stor skillnad mellan en människa och en höna. Man pickade i sej lite här och lite där och blev med tiden någonting som de tankfulla utan en anstrykning av humor kallade en personlighet, en karaktär. Från begynnelsen var man inte ett dugg förmer än en av de maskar Johnssons höna hittade — om hon hade tur. Ett oformligt bylte utan medvetande och sinnen? Eller var man inte det?

Sedan sprang man omkring mellan vedbodarna och dassen i världen och pickade upp vad som stod att få. Och de stunder man kände den tillfälliga mättnaden sträckte man på kammen och gol. Jojo — man blev kaxig med åren. Full av laster och lärdom. Och de stora metropolernas skyskrapor krympte allt eftersom och till sist vart allt bakgårdsdasset med syrenbersån lite förmer än Kölnerdomen och Buckingham Palace.

Grinden mot gatan gnisslade och strax därefter hörde Gunnar sin fars lätta, snabba steg. Han slog upp kaffet och nickade gogkväll. Fadern var trettio år äldre än Gunnar och följaktligen en ganska gammal man. Och visst blev han lite rynkigare med varje decennium och nu var det väl inte stort mer än två tänder som höll fast den krokiga pipan. Men stegen var lika snabba och lätta som någonsin. Och pipan var förmodligen densamma som alltid. Det kändes tryggt och gott att vara hemma hos pappa. Man kunde liksom lägga av allt jäktet och förlita sej till snuggan och de snabba, lätta stegen och fars livliga, goda ögon. Det var så man fick behärska sej för att inte böja sej ned efter en sten och kasta efter Johnssons höns.

De drack sitt kaffe under småprat. Gunnar såg att fadern var glad att ha honom hemma och det värmdes honom. Det måtte nog vara lite tomt i huset för fadern nu sen gamla Johanna var borta. Någon ny hushållerska hade han inte brytt sej om att skaffa.

— Nå — du har tittat på stan? frågade fadern.

— Jo — jag har strövat omkring lite.

— Har du sett vad det byggs bortåt Hemberget?

— Jo, det vill jag lova.

Gunnar försökte låta imponerad för han förstod att fadern ville ha det så. Här står minsann inte stilla. Nänä! Men annars

finns det inte stor anledning för en människa som tillfälligt återvänder till sin barndoms lekplatser att bli imponerad av några villakvarter där det rätteligen borde vara urskog med nergrävda skatter och indianer och vilda djur i bakhåll. Nej. Men det kan ju inte folk som behöver bostäder ta hänsyn till.

Fadern hade under förtio år varit med om att utforma stadens ansikte. Detta var hans stad. Men den var inte Gunnars. Han hade lekt några år mellan Johnssons vedbod och dass och sedan en kort tid i Hembergsskogen. Där det alltså nu var villakvarter. Men från det han började ta för sej på egen hand hade han jagat på andra marker.

Efter kaffet satt de en stund tysta med sina pipor.

— Sommarn är tidig i år, sa fadern.

— Ja, svarade Gunnar. Å än är det ett par timmar innan solen går ner? Vi far väl ut en stund och ser hur abborrharna har tänkt sej saken?

Fadern knackade ur pipan och det kom någonting i hans ansikte som Gunnar inte kände till. Plötsligt kände han sej bara utanför faderns liv. Han blev en smula förvirrad. Vad hade han gjort? Han hade ju bara föreslagit vad han på goda grunder kunde anta vara faderns livligaste önskan — nämligen att de skulle ta båten och fara ut och meta.

— Jag tänkte ta mej en tur till körgårn i kväll, sa fadern efter en stund.

Ett ögonblick tycktes sinnesvärlden utplånad med undantag för majkvällens syrendofter. Sedan hörde de den gamla hackiga väckarklockan på kökskänken. Den högg sej målmedvetet genom tystnaden, mätte ut människornas dag. Sedan surrade faderns pipa för slutblösset. Han tog den ur munnen och petade ur den med en tändsticka.

— Det är årsdagen av Hildas död idag, sa han stillsamt, förklarande.

Gunnar muvlade någonting som han inte själv skulle ha kunnat uttyda. Hilda. Det var faderns hustru. Men det var också Gunnars mor. Men fadern sa alltid Hilda om han någon gång talade om henne. Hon hade dött då Gunnar var fem år så han hade just inga minnen av henne. Ibland trodde han sej komma ihåg någon liten episod men han var aldrig säker på om han inte förväxlade hörsägner med minnen. Modern hade sålunda inte så stor del i hans liv. Hon var nånting bortom hans erfarenhet. Fadern hade emellertid alltid pysslat om gravnen. Och visst mindes Gunnar att fadern ibland frågat honom om han inte skulle gå med till körgårn då han var barn. Men det var ju roligare att leka. Det var något trist med kyrkogårdar.

När Gunnar nu såg på fadern där han satt och petade ur pipan kom han för första gången till insikt om att fadern hade ett liv i vilket Gunnar saknade andel. I trettiosex år — så gammal var Gunnar — hade de känt varandra. Men fadern hade ändå haft drygt trettio år på sej innan han och Gunnar "träffades". Gunnar hade aldrig tänkt närmare på det.

— Det skulle vara roligt att följa med, muvlade han men tyckte genast att han fått en minst sagt olycklig formulering av sin önskan. Roligt — det var väl inte nöje man sökte vid gravarna. Vad sökte han förresten? Ville han bara visa intresse för moderns grav för att glädja fadern? Nej — något annat var det nog. Han var inte ens säker på att fadern skulle känna glädje inför hans intresse. Kanske kände han det snarare som om Gunnar försökte göra intrång? Det var inte utan att Gunnar oroade sej på den punkten. Han ångrade nästan genast vad han sagt. Men han hade ju inte gärna kunnat fortsätta att tuga. Något hade han ju varit tvungen att säga.

Men fadern blev genast livlig i sina rörelser och hans ögon spelade åter så där som Gunnar lärt sej känna dem. Han kände sej återförenad. Fadern reste sej och stoppade pipan i fickan.

— Det var en god idé! sa han. Vi går genast så kan vi ta vägen på kolonin.

Även Gunnar reste sej. Vägen om kolonin. Kolonin, abbormetet och arbetet och kommunalpolitiken. Nya villakvarter, skolor, badhus — ett rikt och gott livs domäner. Jaja.

I vedboden hämtade fadern vattenkanna och kratta. Då han stängt vedboddörren blev han ett ögonblick stående, fundersamt småvisslande och såg sej omkring. Så gick han fram till en gammal lövhög bakom dasset, vände med krattan upp några schok och plockade snabbt en del maskar som han kastade till Johnssons höna. Hon skrockade förtjust och fadern likaså. De tyckte komma gott överens, tänkte Gunnar ironiskt. Fadern lade tillbaka lövscocken och sträckte på sej.

— Sāja! sa han. Nu får det vara nog! Abborrarna ska ha några de också.

De gick genom försommarstaden. Faderns hatt var mest i vädret och Gunnar försökte följa med i hälsningarna så gott han kunde. Han kände att han gick vid sidan om en man som var populär — inte på grund av makt, som han ej ägde, inte på grund av välgörenhet, som han aldrig varit i stånd att idka, inte på grund av inställsamhet, som han aldrig ruinerat sin ande med — nej, en man som var omtyckt på grund av den goda kraft han utstrålade, en kraft som kom alla till del utan hänsyn till personen.

Då de kom ut i ytterområdena pekade fadern ut nybyggnader och förklarade vad det var för byggnader, vad de kostade, hur de finansierats o. s. v. Men de kände båda att allt detta angick dem egentligen inte alls just nu. De vävde rätt och slätt en slöja av tomt prat kring en pilgrimsfärd som icke åtnöjt den kalla, klara intelligensens förtroende. De stannade också en stund vid kolonin och fadern talade om vad han satt och vad han satt och vad han skördat förra året. Gunnars kommentarer och frågor blev allt ordknappare och slutligen gick de vidare. Den sista biten till kyrkogården gick de under tystnad.

Moderns — Hildas grav saknade varje form av utsmyckning. Det var en veritabel fattiggrav. Om man ville se saken så. Om man ville se saken annorlunda kunde man sammanställa det faktum att här gick en man som ansat denna grav i trettioett år och som hade en hygglig ekonomi. Han saknade sålunda var-

ken pengar eller intresse. Han ville följaktligen inte ha någon utsmyckning. Han behövde inte någon stor sten med tänkeskräk i guldskrift.

Gunnar såg mest på medan fadern rensade ogräs, plockade bort kastanjernas fjolårslöv, grävde upp kullen och sådde blomfrön ur en liten påse. Tafatt hjälpte han till att lägga ihop den lilla högen av kvistar och ogräs som småningom samlades vid sidan av gravkullen.

— Sådärja! sa fadern på sitt naturligt hurtiga sätt då de var klara med sina bestyr.

Fadern samlade ihop skräphögen i en tidning. Ett ögonblick blev de stående tysta.

— Trettioett år, tänkte Gunnar. Hon måste ha betytt mycket för honom. I trettioett år håller man inte ut med att ansa en fattiggrav vare sej av konventionella skäl eller religiös skräck. Det sista var förresten uteslutet. Fadern var fritänkare.

— Hur länge var ni gifta? frågade Gunnar till sist. Han tyckte själv att det lät som en främlings fråga till en främling.

— Sju år, svarade fadern sakligt.

Ännu ett ögonblick blev de stående. Så började fadern gå och Gunnar följde med. Sedan de kastat skräphögen i sopbingen var det som om ceremonien, riten, var över. De började åter prata. Inte om modern — Hilda. Inte om gravar och olika sorters blomfrö. De pratade om sommaren. Först den som just börjat. Årets tidiga, vackra sommar. Sedan om somrar som varit.

Och medan skymningen föll skärskådade Gunnar sitt liv. Länder och städer och människor drev som tunga skyar genom minnet. Hans liv var skickliga beräkningar och teoretiskt, oantastlig moral. Yttre framgång.

Då de kom hem hade Johnssons höns satt sej till ro på sina pinnar. Kvällens skuggor dansade mellan vedbodarna och dasset.

De åt en smörgås tillsammans i köket. Så sa fadern godnatt och gick in till sej.

Gunnar tog en promenad. De minnen villakvarteren utplånat applicerades på en bakgrund av mänskligt ursprung. Det var som om ha fått en mor. Han visste ingenting om henne i yttre mening. Men hon levde som ett gott väsen eftersom hon levde i den bästa mannens hjärta.

"MÖJLIGHETER FÖR DE TUBERKULÖSA"

— en amerikansk broschyr

En välvillig vän har i våra händer stuckit en amerikansk broschyr som heter "OPPORTUNITIES FOR THE TUBERCULOSA" (MÖJLIGHETER FÖR DE TUBERKULÖSA). Det är ett 24-sidigt häfte som vänder sig till de tuberkulösa i USA, det finns omkring en miljon, och lämnar en redogörelse för de resurser som för närvarande står de tbc-sjuka till buds under den besvärliga vandrigen från sanatoriesängen tillbaka till de friskas krets i samhället. Det finns i USA ungefär en halv miljon människor med aktiv tuberkulos. Man beräknar att det finns ungefär lika många människor, ytterligare en halv miljon alltså, vilka har en mer eller mindre utläkt tuberkulos och kan betraktas som arbetsföra. Men många av de senare är inte i arbete eller har ett arbete som med tanke på den tidigare sjukdomen är olämpligt för dem.

Det är här arbetsvärden kommer in, säger broschyren, och minst 100.000 tuberkulösa i USA behöver arbetsvärd i någon form för att bli rätt placerad fullarbetskraft. Numera är de tuberkulösa möjligheter till yrkesutbildning, yrkesomskolning och riktig arbetsplacering mycket större än förr, hävdar det lilla häftet.

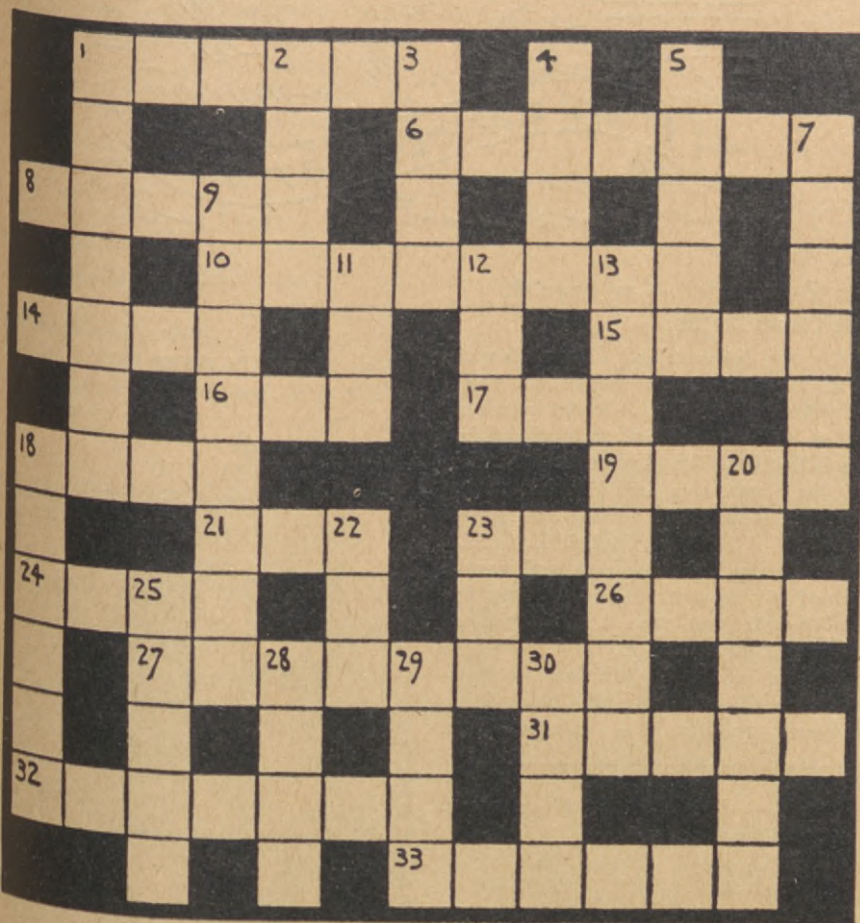
För de tbc-sjukas skull får man hoppas att "OPPORTUNITIES FOR THE TUBERCULOSA" även kommer att läsas av många friska, framför allt av den amerikanska arbetsmarknadens arbetsgivare, de statliga, de kommunala, de enskilda. Broschyren har något viktigt att säga dem alla.

Män och kvinnor som efter sin tuberkulossjukdom åter är ute i arbetslivet får goda vitsord av sina arbetsgivare. Tuberkulosen har inte minskat deras yrkeskicklighet, deras intelligens eller deras arbetsvillighet. En av byrån för arbetsstatistik inom amerikanska arbetsdepartementet verkställd och 1948 publicerad undersökning visar, att de tuberkulösa både kvalitativt och kvantitativt utträtt

ett mycket tillfredsställande arbete. De visar mindre frånvarofrekvens än sina friska arbetskamrater och de stannar i större utsträckning än de senare på sina arbetsplatser. De tuberkulösa i arbetslivet är inga hoppjerkar.

Denna amerikanska broschyr gör också på ett friskt sätt rent hus med de gamla föreställningarna om särskilda "invalidyrken". Det är inte den tidigare sjukdomen som ska vara utslagsgivande vid yrkesval och yrkesutbildning utan vederbörandes andliga resurser och medfödda anlag, skolning och erfarenheter. Sen är det en annan sak att yrkesvalet måste träffas så att samtidigt som kunskaper och begåvningsresurser utnyttjas på bästa sätt olämpliga fysiska påfrestningar undvikas. Personer med en tuberkulossjukdom bakom sig kan arbetsplaceras i många olika yrken. Den tidigare omnämnda inom det amerikanska arbetsdepartementet utförda undersökningen visade att 513 personer som haft tuberkulos med framgång utförde 202 olika slags arbeten.

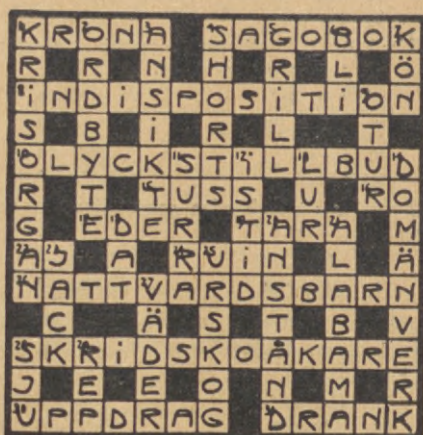
KORSORD nr 10

12. Bara en liten puss. (3)
13. "Utanpå är den klossig och jämnstruket rundad, inuti en djungel av stag och tuber." (8)
(Harry Martinson.)

18. Lätt på foten. (6)
20. Ett handbrev av Napoleon. (7)
22. Har militär på sig. (3)
23. Och så var det hon som läste alla råd om syltning utan socker och nu begärde råd om syltning utan —. (3)
25. Gammalt ord för lust. (5)
28. En som totalt saknar ruter. (4)
29. Snurr på scen. (4)
30. Vad ögonvittne gör. (4)

Lösning till korsord nr 8.

Pristagare: Herr J. W. Edqvist, Sanatoriet c 3, Hässleby, 1:a pris kr. 10:—, fr. Ellen Bolmgren, Ringgatan 33, Klippan, 2:a pris kr. 5:—.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 10 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 nov. 1951. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 10". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på fem och ett på tio kronor, utdelas.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i januarinumret 1952.

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

27. "Den som räser —
efter lärdom eller seder,
efter föda eller heder,
hämtar vattnet över än." (8)
(Jakob Wallenberg)

31. Adagio. (5)
32. En styrka av soldyrkande män. (7)
33. En följd av täta och stötvis förlöpan-
de utandningar, mer eller mindre
högljudda, åtföljda av sammandrag-
ningar i ansiktets muskler, särskilt
kring munvinkeln. (6)

LODRÅTA ORD.

1. Ett lindrigare fel. (7)
2. G. Fredriksson är van att bli —. (4)
3. När man sätter en rova. (4)
4. Fingeravtryck. (4)
5. Fint exemplar i ladugården. (5)
7. En yrkesman som är ledig, när han
är upptagen. (6)
9. Mannen från bryggeriet. (8)
11. Dublett. (3)

VÄGRÅTA ORD.

1. Mestadels ofarligt flaxande av röda
hanen. (6)
6. Har ensamt lika många runstenar
som det övriga Sverige tillsammans.
(7)
8. När en kunglig föds. (5)
10. Vardagens prosa. (8)
14. Den huvudbonad som sätter sig i be-
nen. (4)
15. Ofta saltad. (4)
16. Har lock med hår. (3)
17. Hur är Pinnebergs lön? (3)
18. Snöras. (4)
19. Av ärter eller blomkål. (4)
21. Ett väldigt hinder för människans
fot. (3)
23. Kanske en rävs. (3)
24. En liten pilt som avlöser en gammal
gubbe. (4)
26. En gammal gubbe som springer efter
unga flickor. (4)

SCHACK

Redigerad av G. Skarp

SM-TÄVLINGARNA I HALMSTAD

resulterade i övertygande gruppsegrar i landslagsklassen för Stoltz och Inge Johansson. Dessa båda skall senare mötas i en match om titeln. Vi återge här nedan ett av Stoltz i ovannämnda tävling utmärkt genomfört parti.

DAMGAMBIT.

Vit:

Gösta Stoltz
Stockholm

1. d2—d4
2. c2—c4
3. Sb1—c3
4. Sg1—f3
5. g2—g3

Utsikter till ett mera öppet spel ger 5.—, c5 åtföljt av Sc 6.

6. Lf1—g2
7. Dd1—d3
8. 0—0
9. b2—b3

I avsikt att förhindra genomförandet av e2—e4.

10. Lc1—b2
11. Dd3×c3

Denna postering måste snart uppges. Svart borde därför försökt 11.—, Sf8, eller 11.—, b6.

12. Dc3—c2
13. Sf3—e1
14. Se1—d3
15. Sd3—e5
16. f2—f3
17. Ta1—d1
18. Dc2—c1!
19. Lb2—a3
20. e2—e4

Vit har, delvis som en följd av svarts passiva hållning, ernått en utmärkt ställning.

20. — —
21. g3—g4
22. Se5×f7
23. g4×f5
24. f3×e4
25. Td1—e1

På 25.—, Sf6 hade vit fortsatt med 26. T×e8 åtföljt av Te1 och Dh6.

26. Lg2×e4!
27. Dc1—h6

Vit står nu redo för slutattacken.

27. — —
28. Tf1×f5!

Elegant och effektivt.

28. — —
29. Kg1—h1
30. Te1—g1†
31. Dh6—c1!
32. Tg1—d1!
33. La3—b2†
34. Lb2×g7†

Svart:

Gustaf Andersson
Skoghall

- d7—d5
- e7—e6
- Sg8—f6
- Lf8—e7
- Sb8—d7

c7—c6

0—0

Tf8—e8

Le7—b4

Lb4×c3

Sf6—e4

f7—f5

Sd7—f6

Lc8—d7

Se4—g5

Ta8—c8

Dd8—e7

Sg5—f7

De7—d8

— —

g7—g6

d5×e4

Kg8×f7

e6×f5

Sf6×e4

Kf7—g8

f5×e4

— —

Ld7—f5

— —

g6×f5

Dd8×d4

Kg8—h8

Te8—g8

Dd4—f2

Tg8—g7

Kh8—g8

"De obesegrade" — en engelsk dokumentärfilm

1947 gav det engelska hälsovårdsministeriet ut en 28-sidig broschyr som väckte mycket uppseende och livligt kommenterades bland läkare och socialvårdsarbetare i England. Broschyren, som för övrigt var illustrerad med överdådiga fotografier, hette "THE ROAD BACK TO HEALTH" (VÄGEN TILLBAKA TILL HÄLSA) och berättade om vad man i England hittills gjort för de partiellt arbetsföra och vad man i fortsättningen hoppades kunna uträtta.

Det lilla häftet inleddes med ett utmärkt förord av dåvarande hälsovårdsministern, den omstridde Aneurin Bevan,

Eller 34.—, K×g7. 35. Dg 5† och svart är utan försvar.

35. Td1—f1

Df2—h4

36. Lg7—b2

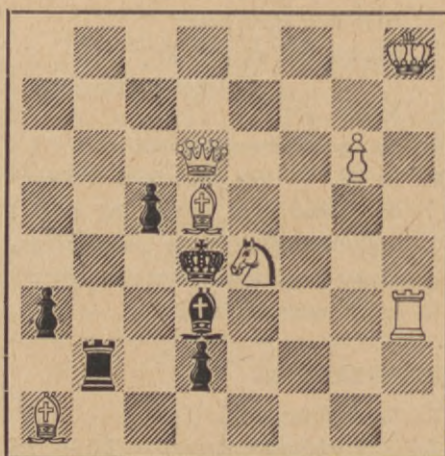
Tc8—d8

37. Dc1—c3

Uppgivet

PROBLEM.

Av J. C. Hess.

Matt i två drag.

Vit: Kh8, Dd6, Th3, La1, d5, Se4, Bg6 = 7 pjäser.

Svart: Kd4, Tb2, Ld3, Ba3, c5, d2 = 6 pjäser.

Lösning till problem av H. Hülsmann (Matt i två drag): 1. Tc7—h7.

och var som propagandainstrument en verklig fullträff.

Med den statsunderstödda dokumentärfilmen "THE UNDEFEATED" (DE OBESEGRADE) kan England inregistrera en ny femteta, när det gäller social upplysningsverksamhet.

"THE UNDEFEATED" är en film om Englands krigsinvalider, det finns över en miljon, och vad landet försöker göra

Vägen till arbetet börjar vid sjukbädden. Den här patienten, som fått sin ena lunga bortopererad, försöker genom korofflätning träna arm- och bröstmuskler. Bilden är ett bra prov på det utsökta bildmaterialet i den engelska broschyren "THE ROAD BACK TO HEALTH".

för dem. Men det är först och sist en berättelse om beträngda människor, som hjältemodigt anpassar sig till hårda livsvillkor.

Huvudrollen spelas av en ung tjänsteman i ett statligt verk, Gerald Pearson, som förlorat bägge benen under striderna vid Cassino. Vi får se hur han lär sig

gå med hjälp av benproteser och hur han gradvis övervinner sitt självmedlidande. Alltsammans berättas lugnt och lågmält och just genom denna strikta återhållsamhet med uttrycksmedlen vinner filmen i trovärdighet och effekt. "THE UNDEFEATED" har också blivit en i England mycket uppmärksammasad film. Dagstidningarna har i sina spalter gett den samma utrymme som en vanlig spelfilm, något ganska ovanligt för en s. k. dokumentärfilm, och de stora biograferna har tagit upp den på sin repertoar. I början av det här året kördes "THE UNDEFEATED" på en stor Londonbiograf vid Leicester Square och drog en hänförd och gripen publik.

För ett friskare folk

Vi har redan tidigare i dessa spalter redogjort för en del detaljer i den väldiga

WELFARE, en i sitt slag utomordentlig 8-sidig publikation, som går ut till läkare, tandläkare, socialarbetare, sjuksköterskor, kuratorer, fackföreningar, tidningsredaktioner, kvinnoorganisationer, prästmän, bibliotek, radiostationer etc., kort sagt med en distribution som garanterar största möjliga effektiva publicitet. CANADA'S HEALTH AND WELFARE innehåller artiklar och informativa notiser i alla tänkbara ämnen som rör statlig och kommunal hälsovård och social välfärdspolitik. Varannan månad är denna utmärkta publikation åtföljd av ett supplement, även det på åtta sidor, som behandlar någon speciell fråga t. ex. kräftsjukdomarnas bekämpande, näringsproblem, psykisk hälsa, ledgångsreumatism o. s. v.

De tvenne andra månadsbulletinerna heter INDUSTRIAL HEALTH BULLE-

nya, typografiskt välvärdade och lättfattligt skrivna pamfletter som ett led i en storartad kampanj för en bättre folkhälsa. Inte minst tuberkulosbroschyrerna utmärker sig för gott bildmaterial och journalistiskt driven text.

Journalistiskt driven text, det kan vara anledning upprepa omdömet. Kanske ligger här något av hemligheten till den framgång som de kanadensiska myndigheterna haft i sin hälsokampanj, särskilt när det gäller samarbetet med dags- och veckopressen.

Om det nu ska kallas för en hemlighet, fenomenet är nämligen mycket enkelt förklarat: de tjänstemän i The Department of National Health and Welfare, som redigerar och skriver alla dessa hälsovårdspublicationer, har en gång själva varit aktiva journalister. De vet hur en sak ska sägas för att den stora allmänheten ska lyssna, de vet hur en bild ska se ut för att fånga den stora publikens öga. De kan sitt jobb helt enkelt. Och tack vare goda kontakter inom sitt tidigare arbetsfält, den fria pressen, vet de hur en officiell institution på bästa sätt ska lägga upp sin presstjänst. Samarbetet mellan Kanadas hälsovårdsdepartement och landets dags- och veckopress skulle andra länder ha gott av att studera. I Kanada distribuerar man t. ex. varje vecka en spalt hälsoråd för veckopressens läsare. Inte mindre än 375 veckotidningar publicerar regelbundet detta informationsmaterial. Det är sånt som kallas folkkupplysning och en dag kan leda till en bättre folkhälsa!

Allmän sal och enskilt rum

Bör det få finnas enskilda och halv-enskilda rum på våra sanatorier? Frågan har nyligen diskuterats på sina håll.

Utan att vilja blanda oss i diskussionen eller söka föregripa ett ställningstagande, skulle vi faktiskt önska att synen på problemet nyanserades. Alldeles givet är att samma kosthåll bör ifrågakomma för samtliga på ett sanatorium intagna patienter oavsett vad de ligger på för rum. Lika självklart är att varje sanatorium i första hand bör ha tillgång till ett tillräckligt antal isoleringsrum för de svårt sjuka. Har man inte det bör man anlita privatrum härtill.

Men under förutsättning att dessa synpunkter beaktas, varför skulle det då inte kunna få finnas enskilda och halv-enskilda rum? Det finns dock människor som av en eller annan orsak i högre grad än andra är beroende av avskildhet och vilkas behov i den vägen kanske alldeles särskilt borde tillgodoses under en sjukdomsperiod. När den engelska sjukvården för några år sen förstatligades stod man inte främmande för den synpunkten. Det kan i sammanhanget vara värt att nämna, att när Herbert Morrison, medlem av den engelska arbetarregeringen, för inte så

Några kanadensiska tuberkulosbroschyrer, lättfattligt skrivna och klatschigt illustrerade.

kampanj för en bättre folkhälsa som man bedriver i Kanada.

Ett av de värdefullaste och intressantaste inslagen i denna kampanj utgör tre månatliga bulletiner, var och en skriven för sin speciella läsekrets och med sitt särskilda syfte. Den största av dessa månadstidningar, den har en upplaga på 80,000 ex., är CANADA'S HEALTH AND

TIN, som handlar om hälsovård och socialpolitik inom industrin, och CANADIAN NUTRITION NOTES, en liten tidning om näringsstandard etc.

Om det kanadensiska hälsovårdsdepartementets väldiga serie av broschyrer i olika hälsofrågor avsedda för spridning bland den stora allmänheten, har vi redan skrivit. Undan för undan kommer

länge sen vårdades på London County Council Hospital i Hammersmith, låg han på ett enskilt rum.

Detta sagt må den fria diskussionen gå vidare.

100 dollar för en skärmbild

100 dollar för en skärmbild! Låter bra inte sant? Och det var vad Henry Johnson, 137 Snowden Avenue, Toronto, Kanada, fick, när han för några månader sen genomgick läkarundersökning och skärmbildades på stadens dispensär. Han var nämligen dispensärens miljonte skärmbildspatient.

Det är inte att undra på att Henry Johnson smälte belåtet framför skärmbildskameran. Han var Torontos miljonte skärmbildspatient och fick 100 dollar i jubileumspresent.

Även staden Montreal är skärmbildsmiljonär. Där celebrerade man evenemanget genom att låta den miljonte skärmbildningen gälla en arbetare vid Canadian Arsenals Limited, den stora rustningsindustrin. Hans namn var Alfred H. Therrien och han var för en del år sen den förste som skärmbildades i Montreal. Och nu den miljonte. En praktisk tillämpning av bibelordet "många de främste bliva de ytterste".

I oktober 1951 är det tio år sen man började använda skärmbildning i Kanada för massundersökning av befolkningen. Arbetet har fått en storartad utveckling. I det första svepet tog man ungefär 2.500 skärmbilder, nu skärmbildas omkring 2.000.000 människor årligen.

Operation "Vesterbro"

"Operation Vesterbro" — det låter som en fälttågsplan! Alldeles riktigt! Det är en fälttågsplan, en krigsmanöver i kampen mot fattigdom och nöd och elände.

Bakgrunden är denna: För hundra år sen var inte Köpenhamn en tumsbredd mark större än några hundra år dessförinnan. Staden var kringgärdad av fästningar och allt efter som befolkningen ökade blev invånarna tvingade tränga sig samman inom fästningsmurarna. Inom ett en gång för alla fixerat område kom Köpenhamn på detta sätt att till slut rymma 150.000 människor, en oerhörd överbe-

folkning som medförde en fruktansvärd bostadsnöd. Slutligen, 1852, gavs tillstånd till stadsbebyggelse utanför fästningsmurarna. Samtidigt kom det industriella genombrottet i Danmark, de spirande köpenhamnska industrierna drog till sig folk från landsbygden, och fast staden växt ut åt alla håll kunde bostadsbyggandet inte hinna med befolkningsökningen, i all synnerhet som den tidens byggnadsverksamhet dominerades av privata företagare utan tillstymmelse till socialt samvete. Bostadsmarknaden kom att helt behärras av merkantila intressen.

Detta är den historiska bakgrunden till Köpenhamns slumkvarter, skriver den danske arkitekten Arne Gardmand i tidskriften "WORLD STUDENT NEWS" (nr 2/1951). Av Danmarks fyra miljoner invånare bor en miljon i huvudstaden och av dessa omkring 100.000 i slumkvarter. Man får en aning om vad bostadsnöden i denna slum vill säga, om man hör att medan Köpenhamns stadsdelar bortsett från slummen har en befolkningstäthet av omkring 100 människor per hektar, har slumkvarteren 750 människor per hektar.

Att slumkvarterens befolkning inte vill finna sig i dessa olidliga förhållanden, säger sig självt. I ett av de värsta slum-

En typisk slumbild från Köpenhamns Vesterbro.

distrikten, Vesterbro, som har en befolkning av 26.000 människor, har åtskilliga protestmöten hållits. Våra hem, våra barn, allt vi älskar står på spel, har man sagt. Vi inbjuder de politiska ledarna att komma hit till Vesterbro och se att det gäller barnens och ungdomens existens.

Rebellerna i Vesterbro har bildat en kommitté, i vilken för övrigt alla politiska åsiktsriktningar är representerade, och den har fått gott stöd av den köpenhamnska tidningspressen.

Som ett led i "Operation Vesterbro" har en grupp unga danskar som studerar till arkitekter under ledning av professor Steen Eiler Rasmussen genomfört en stor undersökning av den köpenhamnska slummen. Under några veckors tid var dessa studenter inackorderade hos olika familjer i slumkvarteren. De fick uppleva slummen så att säga inifrån, uppleva trångboddheten, de bristande sanitära förhållandena, studera trafikproblemen och kvartersplanen.

De blev skakade av vad de såg, upprörda av vad de hörde, och "Operation Vesterbro" var ett dagligt samtalsämne varhelst unga danska arkitekter möttes. I sin facktidskrift kommer de att sammanställa sina rön och erfarenheter och detta nummer tänker de sprida i stor upplaga i förhoppning att härigenom kunna väcka myndigheterna till insikt om nödvändigheten av att sanera slummen — inte bara den i Vesterbro utan överallt i Danmark.

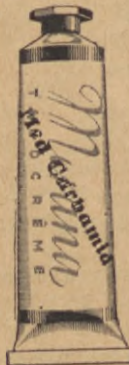

Är detta nödvändigt?

NEJ

inte om Ni använder

Merana Carbamid

TANDCRÈME

Sammansättningen av Merana Carbamid-tandcrème är baserad på märkliga rön av amerikanska forskare, nämligen att carbamid och ammoniumfosfat motverkar uppkomsten av tandröta. Merana Carbamid-tandcrème är den enda svenska tandcrème som innehåller dessa beståndsdelar.

Tillverkare:

HENRIKSSONS TEKN. FABR. AB, ÖREBRO

**BORÅS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN**

BORÅS EXPORTAFFÄR
Köpare till
Järn- o. Metalls-krot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— BORÅS —

**Aktiebolaget
Marks Jacquardväveri**
Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:
Möbelytter, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke

AB BREDIN & C:o — KINNA
Värme- och Sanitära anläggningar
utföras fackmässigt under garanti
Telefon 323

**AB NORRMALMS GJUTERI &
MEK. VERKSTAD**
Telefon 103 93
— BORÅS —

GJUTGODS och REPARATIONSARBETEN
för TEXTILINDUSTRIEN

STIGEN
A.-B. ALF STIGENS FÄRGERI
Tel. 551 70
SANDARED
Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning

**BORÅS MOTORCENTRALS
BILVERKSTAD A.-B.**
— BORÅS —

RESERVERAD ANNONSPLATS

MALMÖ

ALLT i pappersbranschen
billigast från
Skånska Papperscentralen A.-B.
S:a Promenaden 39 A
Tel. 718 30 — Växel

Sjuka i skapande arbete

"Sjuka i skapande arbete" hette en utställning, som i våras var ordnad på Röhsska museet och visade fram resultat av den just avslutade tvåårskursen för arbets- och sysselsättningsterapeuter vid Slöjdföreningens skola i Göteborg.

Denna utställning blev föremål för en entusiastisk anmälan i GHT, där Kurt Ekholm påpekade att expons avsikt inte var att visa kursens uppläggning och elevernas arbeten, åtminstone inte i första hand, utan hade ett annat och djupare syfte. Han anspelade på dess propaganda för tekniskt och estetiskt riktigt hantverk och skrev bl. a.:

"Då man tagit del av ansökningshandlingar och arbetsprov — till ett antal av över tvåhundra — till denna kurs och jämför arbetsproven med det nu utställda kursresultatet så får man ett påtagligt bevis för behovet av denna utbildning. Man lägger överhuvud aldeles för liten vikt vid estetiska och hantverksmässiga synpunkter på de sjukas arbete. En estetisk och riktig urformning måste dock ge större tillfredsställelse och därigenom vara en starkt bidragande faktor vid sjukdomsbehandlingens förlopp. En väl utbildad terapeut kan i detta fall vara läkarens bästa medhjälpare. Även ur nationalekonomisk synpunkt är det förkastligt att sjuka och sådana som syssla med konsthantverk och hemslöjd som fritidssysselsättning inte få en riktig vägledning då det gäller material och utformning."

Och som slutkläm kommer: "Utställningen lägger fram en allvarlig paroll där andliga och materiella värden uppnått en sällsynt harmonisk jämvikt."

Kurt Ekholms synpunkter är givetvis i första hand estetens och konsthantverkarens. Vad riktig och väl organiserad arbets- och sysselsättningsterapi under sakkunnig ledning betyder medicinskt och socialt kan inga bättre vittna om än de sjuka själva. De Lungsjukas Riksförbund har under hela det gångna deceniet propagerat för införandet av arbets- och sysselsättningsterapi på våra tuberkulos-sjukhus. Det har varit svårt vinna gehör för detta krav. Så mycket mer glädjande är det att riksdagen nu beviljat anslag för en andra tvåårskurs för utbildning av arbetsterapeuter vid Slöjdföreningens skola i Göteborg. Sjuka i skapande arbete måste bli framtidens paroll!

NORRKÖPING

Aktiebolaget Trycksaker

BOK- & ACCIDENSTRYCKERI
Repslagaregatan 25
Telefon 209 52 Postgirokonto 13 05 52

Efter **SÖNDAGSPROMENADEN**
eller **UTFLYKTEN**

smakar maten eller kaffet
utmärkt hos oss

Snabb betjäning - Trevliga lokaler
KONSUM-restaurangen
Norrköping

RESERVERAD ANNONSPLATS

SUNDSVALL

Järnkonstruktioner och smiden
för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

DUCO & MALAREVERKSTAD
Modern och tidsenligt inredd efter
senaste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM
Förstklassigt arbete Humana priser
N. Järnvägsgatan 52 Telefon 1718

VÄSTERVIK

BETALD ANNONSPLATS

GYNNA

Status annonsörer!

MARMOR INGEN LYX

utan praktisk och billig vardagsvara

i fönsterbänkar

trappor

och golv

AB BJURSTORPS MARMORVERK

Fabr. i Katrineholm, Tel. 200 83
Försäljn. Västervik. Tel. 122 46 o. 100 83

WESTERVIKS PAPPERSBRUKS

AKTIEBOLAG

RÅVAROR

för

WELLPAPPINDUSTRIEN

Malmö Begravningsförening

FOLKRÖRELSERNAS BEGRAVNINGSBYRÅ

OMBESÖRJER ALLA UPPDRAG
OMSORGSFULLT

Föreningen är organiserad utan vinstintresse och ser som sin uppgift att ordna stillfulla och värdiga begravingar, såväl eldbegängelser som jordbegravning, till lägsta möjliga kostnad

SOLTERS PLAN 1

(Hörnet av S. Förstadsgatan 65)

Tel. 355 79, 230 22

Efter kontorstid   bost. tel. 233 69
                                 bost. tel. 230 22
                                 bost. tel. 124 58

A.-B. Bleckvarufabriken

Malmö

Ledande fabrik för tillverkning av

BLECKEMBALLAGE

MED OCH UTAN LITOGRAFISKT TRYCK

RESERVERAD ANNONSPLATS

En kvalitetsgod trycksak
till lägsta pris

Ring 133 77

AB Tryckericentralen

i Borås

AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong